

UNIVERZITA JANA AMOSE KOMENSKÉHO PRAHA

Magisterské kombinované studium
2010 – 2012

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Bc. Zdeňka Koběřská

Dosažené vzdělání rodičů a jeho vliv na vzdělávání dětí
ve městě Orlová

Praha 2012

Vedoucí diplomové práce:
Mgr. Ing. Viera Jonsztová

COMENIUS UNIVERSITY PRAGUE

Master Combined Studies
2010 - 2012

DIPLOMA THESIS

Bc. Zdeňka Koběřská

Educational attainment of parents and its influence on children's
education in Orlova

Prague 2012

The Diploma Thesis Work Supervisor:
Mgr. Ing. Viera Jonsztová

Prohlášení

Prohlašuji, že předložená diplomová práce je mým původním autorským dílem, které jsem vypracovala samostatně. Veškerou literaturu a další zdroje, z nichž jsem při zpracování čerpala, v práci řádně cituji a jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v univerzitní knihovně.

V Orlové dne .....

Jméno autora/ky Zdeňka Koběřská

Poděkování

Chtěla bych touto cestou poděkovat vedoucí práce paní Mgr. Ing. Vieře Jonsztové za cenné podněty a rady při zpracování diplomové práce a dále za její trpělivost a laskavost.

Anotace

Význam vzdělávání v současné době bez pochybností neustále roste. Rodina a rodinné prostředí působí na jedince při vzdělávání a to především svým přístupem ke škole, ale také v zapojování rodičů do vzdělávání dětí.

Teoretická část diplomové práce se zabývá v první kapitole vymezením pojmu rodina, popisuje její funkce a zmiňuje socializaci. Druhá kapitola je věnována vzdělání, vzdělávání a výchově, poslední kapitola pak vlivu rodiny na vzdělávání dětí.

Empirická část diplomové práce obsahuje kvantitativní průzkum, který zjišťuje, zda hlavně dosažené vzdělání rodičů, přístup rodičů k plnění školní povinností a vliv socioekonomického statusu rodiny má podstatný vliv na vzdělávání dětí. Výsledky jsou komentovány a graficky znázorněny.

Klíčové pojmy

Rodina, vzdělávání, výchova, socializace, škola, celoživotní vzdělávání.

Annotation

Importance of education is nowadays is growing with no doubts. Family and family environment affects an individual through education and in particular by its stance towards educational facility, furthermore in participating of parents in children education.

Theoretical part of the thesis deals in first chapter with definition of status family, describing its functions and mentioning socialization. Second chapter is devoted to education, training and education, and last chapter to the influence of family on children's education.

The empirical part of the thesis includes a quantitative survey to determine whether mainly educational attainment of parents, parents' access to school performance of duties and the impact of family socioeconomic status has a significant influence on children's education. The results are graphically illustrated and commented.

Key words

Family, education, training, socialization, school, lifelong learning.

OBSAH

ÚVOD	8
TEORETICKÁ ČÁST	10
1. RODINA JAKO PRIMÁRNÍ SOCIÁLNÍ SKUPINA SPOLEČNOSTI ...	10
1.1 Vymezení pojmu rodina.....	10
1.2 Funkce rodiny	12
1.3 Sociálně-psychologické funkce rodiny vzhledem k dítěti	13
1.4 Kategorizace rodin z pohledu jejich funkčnosti	15
1.5 Socializace	16
2. VÝCHOVA, VZDĚLÁVÁNÍ, VZDĚLÁNÍ	18
2.1 Vymezení pojmu výchova	18
2.1.1 Výchovné styly	19
2.2 Vymezení pojmu vzdělávání a vzdělání	21
2.3 Vzdělávací systém v ČR.....	22
2.4 Celoživotní vzdělávání	25
3. VLIV RODINY NA VZDĚLÁNÍ DĚTÍ	28
3.1 Vliv dosaženého vzdělání rodičů na vzdělání dětí.....	29
3.2 Vliv socioekonomické úrovně rodičů na vzdělání dětí.....	32
3.3 Zapojování rodičů do vzdělávání dětí.....	36
3.4 Osobnostní předpoklady ke vzdělávání jedince.....	37
3.5 Vztah rodina a škola	39
PRAKTICKÁ ČÁST	42
4. CÍL PRŮZKUMU	42
4.1 Předpoklady průzkumu	42
4.2 Charakter a metody průzkumu.....	43
4.3 Popis získání a zkoumání dat.....	43
4.4 Charakteristika a popis výběrového souboru.....	44
4.5 Analýza a interpretace získaných údajů.....	45
4.6 Ověřování platnosti předpokladů.....	67
ZÁVĚR	71
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	73
SEZNAM TABULEK A GRAFŮ	75
SEZNAM PŘÍLOH	77

ÚVOD

Rodina a škola patří mezi důležité instituce, které mají nenahraditelný vliv na rozvoj a výchovu jedince. Rodina má své především dětské členy vychovávat, předávat jim správně, kulturní a společenské vzory. Škola navazuje na rodinnou výchovu, zajišťuje vzdělání a podněcuje vzájemnou spolupráci. Je však jisté, že rodinné prostředí nejvíce a významně ovlivňuje další život dítěte.

Cílem diplomové práce bude zjistit, zda vzdělávání dětí ovlivňují především rodiče a nebo jsou zde i jiné ovlivňující faktory. Je obecně známo, že rodiče chtějí mít své děti vzdělané a chytré. Pokusím se zjistit, prostřednictvím dnes již dospělých lidí, jak rodiče pomáhali svým dětem v plnění školních povinností. Zda hlavním činitelem pro studium na vysoké škole bylo právě vzdělání rodičů. Dále se pokusím zjistit, zda případné sociální nerovnosti zásadně brání nadaným dětem studovat vysokou školu. Požadavky na vzdělání jsou velmi vysoké a mnozí z nás potřebují získat větší rozsah znalostí. Proto je třeba důležité také zmínit motivaci. Motivace je při studiích velice důležitá. Povzbuzuje nás k lepším výkonům, snažíme se udělat maximum proto, abychom vynikli v činnosti, ve které se potřebujeme zdokonalit. Kde však vzít onu motivaci ke studiu? Co přesně nás motivuje ke studiu? Motivuje nás rodina, vyšší postavení našich vrstevníků či přátel, touha po lepším finančním ohodnocení, potěšení ze samotného studia nebo získání lepšího společenského postavení? Jaké školy či studijní obory si vybíráme a co nebo kdo stojí za naším výběrem? Na tyto a další otázky se budu snažit získat odpovědi prostřednictvím této práce.

Diplomová práce se skládá z teoretické části a empirického šetření. V teoretické části práce jsou definovány základní pojmy související s výchovou v rodině, socioekonomickým statutem rodiny, přístupem rodičů ke vzdělávání svých dětí. Dále je popsán vzdělávací systém České republiky, jsou vymezeny základní pojmy vzdělávání, vzdělání, celoživotní vzdělávání.

Hlavním cílem průzkumného šetření je na základě dotazníkového šetření zjistit, jakou měrou rodinné prostředí a zejména pak dosažené vzdělání rodičů ovlivňuje další vzdělávací dráhu dětí.

TEORETICKÁ ČÁST

1. RODINA JAKO PRIMÁRNÍ SOCIÁLNÍ SKUPINA SPOLEČNOSTI

1.1 Vymezení pojmu rodina

V literatuře je uváděno mnoho definic pojmu rodina. Jedná se o téma velmi diskutované, obzvláště v době, kdy je její stabilita tolik ohrožena. Rodina je dozajista nejstarší lidskou společenskou institucí. Vznikla nejen z přirozeného pohlavního pudu, který vede k rozmnožování daného živočišného druhu, ale především své potomstvo ochraňovat, učit, vzdělávat a připravovat na budoucí život.¹ Nejznámější a nejjobecnější charakteristikou rodiny je však skutečnost, že je základní jednotkou společnosti.

Ivo Možný uvádí: „Učebnice sociologie se dlouhou dobu opíraly o tvrzení, že rodina je pro sociologii příkladem morfostatické instituce. Prezентuje sociální zařízení, které chrání své členy, nemění svůj tvar a vyrovnává změny ve svém okolí. Svou stabilitou nebrzdí vývoj či pokrok, ale naopak touto stabilitou umožňuje dynamiku a brání společenský systém před chaosem a zhroutilím.“²

V jaké rodině se člověk narodí, velmi ovlivňuje jeho možnosti a životní šance. Existují tři typy faktorů, ovlivňujících budoucnost jedince. Prvním faktorem je kulturní kapitál, který zahrnuje vzdělání rodičů, jejich celkový přístup ke kultuře, vzdělání a úsilí podporovat dítě při duševním a kulturním rozvoji. Ekonomický kapitál spočívá v tom, že bohatší rodiny dopřejí dětem například pěkné prázdniny s možností cestování, které rozšíří jeho obzor. Dopřejí dítěti kvalitní hračky, pomůcky, sportovní vyžití či životosprávu. Mezi důležité činitele ekonomického kapitálu patří také bydlení, které je rodina schopna zařídit a poskytnout. Majetnější rodina může dítěti poskytnout vlastní

---

¹ MATĚJČEK, Z. *O rodině vlastní, nevlastní a náhradní*. 1. vyd. Praha : Portál 1994. s. 15. ISBN 80-85282-83-6.

² MOŽNÝ, I. *Sociologie rodiny*. 1. vyd. Praha : Slon, 1999. s. 13. ISBN 80-85850-75-3.

pokoj plně vybaven a klid k nerušené školní přípravě. Posledním faktorem, ovlivňujícím budoucnost jedince je sociální kapitál. Zahrnuje známosti rodiny, přátelé, styky a vztahy mezi nimi.³

J. Jandourek definuje pojem rodina jako: „Formu dlouhodobého solidárního soužití osob spojených příbuzenstvím a zahrnující přinejmenším rodiče a děti.“⁴ Mezi další sociokulturně podmíněné znaky rodiny patří společné bydlení, příslušnost ke společné příbuzenské linii, společná produkce a konzumování statků.⁵

Rodina je soukromým prostorem pro každého z nás. Na rodinné soukromí má právo každý z nás. Co se děje uvnitř naší rodiny je naše soukromá věc, zřetelná pouze mezi členy rodiny.⁶

Psychologický slovník definuje rodinu jako společenskou skupinu spojeno manželstvím nebo pokrevními vztahy a odpovědností a vzájemnou pomocí. Rozlišuje rodinu nukleární – otec, matka, děti. Rodinu širší, která zahrnuje širší příbuzenstvo, jako jsou prarodiče, strýcové atd., které váží nejen pokrevní pouta, ale i rodinné tradice, postoje, rysy, jazyk.⁷

Pedagogický slovník definuje rodinu jako nejstarší společenskou instituci, která vytváří dané citové prostředí, vytváří mezilidské vztahy, hodnoty a postoje, základy morálky a životního stylu. „Současné pojetí tenduje k chápání rodiny jako sociální skupiny nebo společenství, žijícího ve vlastním prostoru – domově, uspokojující potřeby, poskytující péči a základní jistoty dětem. Rodina spolu se školou plní významné výchovné funkce, které lze chápat jako komplementární.“⁸

---

³ MOŽNÝ, I. *Sociologie rodiny*. 1. vyd. Praha : Slon, 1999. s. 89.-90. ISBN 80-85850-75-3.

⁴ JANDOUREK, J. *Sociologický slovník*. 1. vyd. Praha : Portál, 2001. s. 206. ISBN 80-7178-535-0.

⁵ JANDOUREK, J. *Sociologický slovník*. 1. vyd. Praha : Portál, 2001. s. 206. ISBN 80-7178-535-0.

⁶ MOŽNÝ, I. *Moderní rodina (mýty a skutečnosti)*. 1. vyd. Brno : Blok 1990. s. 9. ISBN 80-7029-018-8.

⁷ HARTL, P. *Psychologický slovník*. 2. vyd. Praha : 1994, Česká Typografie a.s., s. 181. ISBN 80-90 15 49-0-5.

⁸ PRŮCHA, J., WALTEROVÁ, E., MAREŠ, J. *Pedagogický slovník*. 3. rozšířené vyd. Praha : Portál, 2001. s. 202. ISBN 80-7178-579-2.

1.2 Funkce rodiny

Rodina zajišťuje mnoho činností. Zabezpečuje své členy hmotně, pečuje o zdraví, výživu a kulturní návyky svých členů. Vytváří socializační a výchovné prostředí pro děti.

Funkce biologicko-reprodukční je významná jak pro společnost, tak pro jedince, kteří rodinu tvoří. Má-li se společnost dále bezproblémově rozvíjet, potřebuje k tomu stálou reprodukční základnu. Proto je také v jejím zájmu, aby se rodil takový počet dětí, který bude schopen zabezpečit další reprodukci.⁹

Sociálně ekonomická funkce – rodinu lze pojímat jako významný prvek v rozvoji ekonomického systému společnosti. Členové rodiny se dříve či později aktivně zařadí do pracovního procesu v rámci výkonu svého povolání a jako celek se stává především významným spotřebitelem, na němž je současný trh závislý.¹⁰

Ochranná (zaopatřovací, pečovatelská) funkce spočívá v zajišťování biologických, hygienických, zdravotních potřeb nejen dětí, ale i všech členů rodiny. Od r. 1990 je rodina znovu na této funkci více zainteresována a očekává se od ní větší spoluúčast na jejím plnění. Zanikají ozdravovny, některé léčebny, pacient má vyšší finanční spoluúčast na zdravotní péči.

Socializačně-výchovná funkce. Hlavní úlohou socializačního procesu v rodině zůstává příprava dětí a mladistvých na vstup do praktického života. V dnešní době, je však třeba zdůraznit také význam působení mladší generace na starší. Prodlužuje se totiž doba, kdy vedle sebe žijí tři generace.¹¹

Kraus a Poláčková uvádějí: „V generační struktuře rodiny má ovšem socializace dětí prvořadou důležitost vzhledem k její závažnosti pro jejich

---

⁹ KRAUS, B., POLÁČKOVÁ, V. *Člověk-prostředí-výchova*. 1. vyd. Brno : Paido, 2001. s. 79. ISBN 80-7315-004-2.

¹⁰ KRAUS, B. *Základy sociální pedagogiky*. 1. vyd. Praha : Portál, 2008. s. 81-82. ISBN 978-80-7367-383-3.

¹¹ KRAUS, B. *Základy sociální pedagogiky*. 1. vyd. Praha : Portál, 2008. s. 81. ISBN 978-80-7367-383-3.

osobnostní a sociální rozvoj, integraci do rodiny a formování primární skupinové identity.“¹²

Emocionální funkce rodiny je zásadní a nezastupitelná. Žádná instituce nedokáže vytvořit podobné a tak potřebné citové zázemí, pocit lásky, bezpečí a jistoty. V důsledku změn od 90. let minulého století lze pozorovat, že přibývá rodin, které tuto funkci z důvodu rozvodů, dezintegrace a zaneprázdněnosti plní jen s obtížemi.¹³

1.3 Sociálně-psychologické funkce rodiny vzhledem k dítěti

Existuje deset důležitých sociálně-psychologických funkcí rodiny, jejichž realizace má zásadní význam pro zdravý vývoj dítěte. Některé z funkcí se vážou pouze na určitý věk, avšak kvalitou realizace ovlivňují další vývoj jedince.

1. Mezi první sociálně-psychologickou funkci řadí Helus správnou životosprávu, pohodlí, pohyb, lásku a přiměřené množství podnětů. Toto uspokojování se děje v kontaktu se stálými lidmi, jehož přístup k dítěti je trpělivý a šetrný. Vznikají optimální podmínky pro ranou aktualizaci rozvoje.

2. Základem druhé důležité funkce je povědomí, že dítě patří do spolehlivých a láskyplných mezilidských vztahů. Toto povědomí obsahuje impuls potřeby integrovat se mezi lidi, projevovat se mezi lidmi, vyvíjet se do vztahů mezi lidmi, do lidského prostředí.¹⁴

3. Další funkce je významná v tom, že rodina vytváří dítěti akční prostor pro jeho aktivní projev, seberealizaci a součinnost s druhými. Jak Helus uvádí: „Já jsem a jedním“, „umím, dovedu, zvládám.“¹⁵

---

¹² KRAUS, B., POLÁČKOVÁ, V. *Člověk-prostředí-výchova*. 1. vyd. Brno : Paido, 2001. s. 79. ISBN 80-7315-004-2.

¹³ KRAUS, B. *Základy sociální pedagogiky*. 1. vyd. Praha : Portál, 2008. s. 81. ISBN 978-80-7367-383-3.

¹⁴ HELUS, Z. *Sociální psychologie pro pedagogy*. 1. vyd. Praha : Grada, 2007. s. 149-153. ISBN 978-80-247-1168-3.

¹⁵ HELUS, Z. *Sociální psychologie pro pedagogy*. 1. vyd. Praha : Grada, 2007. s. 149-153. ISBN 978-80-247-1168-3.

4. Pozvolné seznamování dítěte s rodinným vybavením, takto by se dala nazvat další funkce. Jde především o vztah k zařízení domácnosti, přístrojům, předmětům. Rodiče vedou dítě záměrně i mimoděčně, aby tyto předměty chápalo jako hodnoty, které pro členy rodiny něco znamenají. Seznamování tak napomáhá konstituování další důležité životní osy. „Já mám.“ „My máme“¹⁶

5. Vzory matky, otce, případně babičky a dědečka i zkušenosti se sourozencem výrazně určuje prvopočáteční prožitek sebe sama jako chlapce či dívky.

6. Skrze, nejrůznějších situací, jednání, napodobování a skrze lásku k otci a matce, přemýšlení o jejich životě, se dítě učí vidět v druhém člověku osobnost a samo touží být osobností.

7. Sedmá funkce upevňuje a dále rozvíjí vědomí povinnosti, ohleduplnosti, zodpovědnosti a úcty. Dítě je nenásilně zapojováno do společenských činností rodinného kolektivu.

8. Osmá funkce umožňuje a otevírá dítěti příležitost vejít do mezigeneračních vztahů a tím hlouběji proniknout do chápání lidí různého věku a různého postavení. Rodina včleňuje dítě do příbuzenských vztahů.

9. Jestliže rodina dítěti vytváří jisté zázemí a uvádí jej do širšího, složitějšího světa, dítě si ujasňuje svět profesí a svět nejrůznějších občanských povinností.

10. Poslední funkce nabývá významu se vstupem dítěte do školy. Rodina vytváří pro dítě v období nezdarů, neúspěchů a krizí zdroj životní rovnováhy. Díky chápajícímu zázemí se obavy a nejistoty lépe překonávají.¹⁷

---

¹⁶ HELUS, Z. *Sociální psychologie pro pedagogy*. 1. vyd. Praha : Grada, 2007. s. 149-153. ISBN 978-80-247-1168-3.

¹⁷ HELUS, Z. *Sociální psychologie pro pedagogy*. 1. vyd. Praha : Grada, 2007. s. 149-153. ISBN 978-80-247-1168-3.

1.4 Kategorizace rodin z pohledu jejich funkčnosti

Rodiny stabilizovaně funkční jsou rodiny, které zabezpečují kvalitní socializační podmínky.

Funkční rodiny s přechodnými problémy. Těchto rodin je asi většina. Problémy způsobují nejrůznější vlastnosti jejich členů, vnější okolnosti, osobní selhání i nápory událostí. Členové si ohrožení některých funkcí uvědomují a jednají zvýšeným a obětavým úsilím dát věci do pořádku. Rodina dokáže řešit své problémy sama.

Rodiny problémové. Členové rodiny se snaží zabránit krizi a hrozbě rozpadu, vyvíjejí úsilí dát věci do pořádku, když jejich síly nestačí, hledají pomoc. Častou volbou bývá rozchod a hledání způsobu, jak urovnat záležitost poté, aby jím děti trpěly minimálně.

Rodiny dysfunkční. Některé funkce jsou vážně a dlouhodobě narušeny. Rodině se situace natolik vymkla, že děti jsou vážně ohroženy. Mohou to být rodiny zatížené alkoholizmem, rodiny s podprůměrným příjmem, ale také rodiny s přetrvávajícími problémy a vlekokými se krizemi, jejichž důsledky přetrvávají.¹⁸

Rodiny afunkční. Toto označení znamená, že rodina neplní vůči dítěti svůj účel a dítě ohrožuje. Situace nastává v případech, kdy se v rodině hromadí nejrůznější patologické projevy. Nezájem o dítě přerůstá až v nenávistný postoj k němu. Je tedy naléhavě nutné hledat řešení mimo tuto rodinu a to zpravidla rozhodnutím soudu o zbavení rodičů rodičovských práv a umístění dítěte v dětském domově nebo v zařízení náhradní rodinné péče.¹⁹

---

¹⁸ HELUS, Z. *Sociální psychologie pro pedagogy*. 1. vyd. Praha : Grada, 2007. s. 149-153. ISBN 978-80-247-1168-3.

¹⁹ HELUS, Z. *Sociální psychologie pro pedagogy*. 1. vyd. Praha : Grada, 2007. s. 152-153. ISBN 978-80-247-1168-3.

1.5 Socializace

Proces socializace je nejen v rodině velmi významným procesem. Socializací se zabývá několik vědních oborů, jako například sociologie, pedagogika či psychologie, obzvláště pak sociální a vývojová psychologie.

Proces socializace je podle Jana Kellera: „Univerzální kulturní prostředek k zajištění kontroly chování a myšlení členů společnosti. Socializací prochází každý lidský tvor, má-li se stát sociální a kulturní bytostí. Cílem socializace je zformovat bytost, která se bude i o samotě chovat tak, jako by byla pod stálým dohledem ostatních členů skupiny. Toho lze dosáhnout tehdy, přijme-li jedinec za své (internalizuje-li) nejen vědění, ale též hodnoty, normy a měřítko své kultury.“²⁰ Socializace bývá nazývána druhým, sociokulturním narozením. Biologický tvor se stává bytostí schopnou chovat se jako člen určité společnosti.²¹

J. Jandourek definuje pojem socializace: „Jako proces, kterým se jedinec začleňuje do sociální skupiny, přičemž si osvojuje normy ve skupině panující, její hodnoty, učí se sociálním rolím spojeným s určitými pozicemi a dalším dovednostem a schopnostem.“²² Způsoby chování a postoje jsou internalizovány, jestliže si je jedinec osvojí jako svoje vlastní a samozřejmé. Základ procesu socializace tkví v dětství a mládí a jeho výsledkem je vytvoření sociálního „Já“.²³

Sociální psychologie dělí socializaci na primární socializaci, která probíhá v rodině, dále pak na socializaci sekundární, v níž významnou úlohu sehrává škola.²⁴

---

²⁰ KELLER, J. *Úvod do sociologie*. 5. vyd. Praha : Slon, 2008. s. 38. ISBN 978-80-86429-39-7.

²¹ KELLER, J. *Úvod do sociologie*. 5. vyd. Praha : Slon, 2008. s. 38. ISBN 978-80-86429-39-7.

²² JANDOUREK, J. *Sociologický slovník*. 1. vyd. Praha : Portál, 2001. s. 220. ISBN 80-7178-535-0.

²³ JANDOUREK, J. *Sociologický slovník*. 1. vyd. Praha : Portál, 2001. s. 220. ISBN 80-7178-535-0.

²⁴ HELUS, Z. *Sociální psychologie pro pedagogy*. 1. vyd. Praha : Grada, 2007. s. 135. ISBN 978-80-247-1168-3.

Helus v knize Sociální psychologie uvádí: „Socializace osobnosti můžeme definovat jako proces utváření a vývoje člověka působením sociálních vlivů a jeho vlastních aktivit, kterými na tyto sociální vlivy odpovídá: vyrovnává se s nimi, podléhá jim, či je tvořivě zvládá.“²⁵ Socializace je socializací osobnosti, která ovlivňuje určité oblasti psychiky, ale působí také na utváření vlastností jedince jako i směřování jeho životní cesty. Rozhodujícím způsobem také ovlivňuje jeho sebepojetí a seberealizaci.²⁶

Pedagogický slovník uvádí, že osvojování lidských forem chování a jednání, jazyka, poznatků, hodnot realizujeme hlavně sociálním učením. Socializaci dítěte dělí do tří etap. První etapa zahrnuje identifikaci dítěte s matkou a tím nachází stabilitu vztahů ve společnosti. Druhá etapa, zde se dítě snaží osamostatnit a najít si své místo v síti sociálních vztahů, kdy tímto si vytváří základ vlastností jedince a jeho hodnot. Ve třetí etapě se dítě začleňuje do širších sociálních vztahů a systému sociálních rolí, které již nejsou vymezeny pouze životem v rodině.²⁷

---

²⁵ HELUS, Z. *Sociální psychologie pro pedagogy*. 1. vyd. Praha : Grada, 2007. s. 135. ISBN 978-80-247-1168-3.

²⁶ HELUS, Z. *Sociální psychologie pro pedagogy*. 1. vyd. Praha : Grada, 2007. s. 135. ISBN 978-80-247-1168-3.

²⁷ PRŮCHA, J., WALTEROVÁ, E., MAREŠ, J. *Pedagogický slovník*. 3. rozšířené vyd. Praha : Portál, 2001. s. 216. ISBN 80-7178-579-2.

2. VÝCHOVA, VZDĚLÁVÁNÍ, VZDĚLÁNÍ

2.1 Vymezení pojmu výchova

S výchovou se setkáváme v lidské společnosti už od nepaměti. Formy, metody a cíle výchovy se měnily s vývojem lidské společnosti. Výchova je neodmyslitelnou součástí procesu vzdělávání. Vznik výchovy můžeme vysvětlit psychologickými, biologickými, ale především sociálními okolnostmi. Biologové dokazují, že soustavná péče o potomky je vlastní mnoha živočišným druhům. Psychologové poukazují na důležitý moment nápodoby chování při formování osobnosti a sociologové zase na sociální okolnosti, jako je kolektivní pracovní proces, sociální komunikace a život v organizované společnosti.

Všechny tyto aspekty si přímo vynucují důkladnou a dlouhodobou přípravu člověka, jako člena odpovídající společnosti. Postupně se příprava institucionalizovala a specializovala. Vznikly školy a další výchovná zařízení, kde působí profesionální vychovatelé a učitelé.²⁸

Hartl definuje výchovu jako: „Záměrné, více či méně systematické rozvíjení citových a rozumových schopností člověka, utváření jeho postojů, způsobů chování, v souladu s cíli dané skupiny, kultury apod.“²⁹

Pro vymezení pojmu výchova bývá navrhováno rozdělení tří významových koncepcí:

Normativní pojetí výchovy, kdy výchovou se rozumí takové jednání vychovatele, který působí na vychovávaného se záměrem dosáhnout pozitivního cíle ve vývoji jeho osobnosti. Předpokladem je určitý hodnotový žebříček vychovatele.

---

²⁸ JÚVA, V., JÚVA, V. *Stručné dějiny pedagogiky*. 6. rozšířené vyd. Brno : Paido, 2007. s. 11. ISBN 978-80-7315-151-5.

²⁹ HARTL, P. *Psychologický slovník*. 2. vyd. Praha : Česká Typografie a.s., 1994. s. 234. ISBN 80-90 15 49-0-5.

Preskriptivní vymezení termínu výchova: Pojednává o prostředcích, které jsou vhodné k dosažení stanovených cílů, přičemž cíle jsou určovány spíše morálkou společnosti ale i užšího společenství rodiny a školy.

Deskriptivní pojetí výchovy zkoumá všechny nalézané postupy, které vychovatelé využívají, ať už vedou k žádoucím či k nežádoucím výsledkům. Nedochozí k hodnocení, ale spíše k popisu. Sleduje se i to, jak lze z dítěte vychovat bytost agresivní, panovačnou a sobeckou.³⁰

Stejně jako ve všech západních zemích je i u nás výchova dětí poznamenána vysokým tlakem rodičů na školní výkony dětí. Po roce 1989 tento tlak výrazně zesílil, protože rozhodující podmínkou dobrého společenského uplatnění v blízké budoucnosti už nebude dravost, známosti ani psychická odolnost, ale kvalitní vzdělání.³¹

2.1.1 Výchovné styly

Při výchově dětí je základním předpokladem kladný emoční vztah mezi dítětem a dospělým. Je velmi důležité navodit atmosféru oboustranné důvěry a otevřenost, která vede k vytvoření vztahu porozumění, sympatie a úcty k osobnosti. Jsou to základní předpoklady pro budování morálních předpokladů výchovy, pro vytvoření systému norem a požadavků. Každá doba přináší své charakteristické prvky výchovy a pro každou dobu platí určité odlišnosti, tolerance a míra porušování morálních zásad.

Způsob výchovy závisí nejen na působení rodiny a jejích jednotlivých členů, ale i na škole. Závisí na schopnostech vychovávajícího, vzájemných vztazích, vlastnostech vychovávaných dětí, podmínkách nejbližšího prostředí dítěte a na sociokulturních podmínkách. Souvisí především s vlastnostmi, temperamentem, životními zkušenostmi. Podstatné jsou také i osobní a výchovné zážitky.

---

³⁰ LANGMEIER, J., KREJČÍŘOVÁ, D. *Vývojová psychologie*. 2. aktual. vyd. Praha : Grada, 2006. s. 247. ISBN 80-7169-195-X.

³¹ MATOUŠEK, O. *Rodina jako instituce a vztahová síť*. 2. vyd. Praha : Sociologické nakladatelství, 1997. s. 36. ISBN 80-85850-24-9.

Často je při výchově uplatňován liberální styl výchovy, někdy se stává, že přechází až v určitou míru lhostejnosti. Tato skutečnost závisí na inteligenci, vzdělání a postavení rodičů.

Rozlišujeme několik způsobů výchovy.

Hlavní znaky **autokratického (autoritativního, dominantního)** řízení jsou rozkazy, hrozba a trest, málo se respektují přání a potřeby dětí. Vychovatel má pro dítě málo porozumění. Důraz je kladen na bezpodmínečnou poslušnost a podřízení dítěte autoritě, uposlechnutí všech příkazů.

Při **slabém řízení (liberální výchově)** jsou děti vychovatelem řízení jen málo nebo vůbec ne. Tento styl výchovy ponechává dítěti co největší volnost bez omezování jeho vlastní aktivity.

Sociálně integračním (integračním, demokratickém) vedením, vychovatel dává dětem přehled o celkové činnosti skupiny a jejich cílech, dává méně příkazů a podporuje iniciativu. Působí spíše příkladem než častými tresty.³²

Mezi škodlivé styly výchovy je řazena výchova rozmazlující, kdy rodiče respektují a plní každé přání dítěte. Výchova zavrhuje, dítě často z chování rodičů cítí negativní postoje, setkávají se s pocitem odmítání a nesouhlasu. Výchova ochraňující, starostlivá, kdy starostliví rodiče ve snaze bránit dítě před každodenním rizikem překračují hranice, kde již brání v získávání základních dovedností, které jsou nutné pro zvládnutí rizikových situací. Výchova perfekcionista tady převažuje úsilí o dokonalost, perfektní výkony nejen doma, ale i ve škole, sportu či zájmových kroužcích. Výchova nedůsledná je vedena od striktních zákazů, přísnosti až na druhé straně k benevolenci a uvolněnosti. K této formě výchovy dochází při odlišném způsobu výchovy u otce a matky. Děti bývají ovlivněny příkladem rodičů,

---

³² ČÁP, J. *Psychologie výchovy a vyučování*. 1. vyd. Praha : UK – Karolinum, 1993. s. 345. ISBN 80-7066-534-3.

učitelů i ostatních výchovných pracovníků. Děti napodobují gesta, řeč, mimiku, ale také životní styl, názory, řešení tíživých životních situací. Napodobováním se vytváří „dětská“ osobnost, její charakter a je do značné míry ovlivněna i socializační stránka výchovného procesu.³³

2.2 Vymezení pojmu vzdělávání a vzdělání

Pedagogický slovník uvádí, že tento základní pojem pedagogické teorie a praxe je stále diskutovaný a nedostatečně ujasněný. V české pedagogické terminologii se pojmy „vzdělávání“ a „vzdělání“ nesprávně zaměňují.

Jan Průcha rozlišuje tyto významy: „Osobnostní pojetí: Vzdělávání se chápe jako součást socializace jedince. Vzdělání je pak ta složka kognitivní vybavenosti osobnosti (osvojené vědomosti, dovednosti, postoje, hodnot, normy), která se zformovala prostřednictvím vzdělávacích procesů.“ Jako další pojetí uvádí Průcha pojetí obsahové, kdy „vzdělání je zkonstruovaný systém informací a činností, které jsou plánovány v kurikulu různých škol a vyučovacích předmětů a realizovány ve výuce. Souhrnně jsou tyto informace a činnosti chápány jakožto učivo, obsah vzdělávání nebo jako vzdělávací cíle.“³⁴

Institucionální pojetí Průcha definuje: „Vzdělání je společensky organizovaná činnost zabezpečovaná institucí školství, formálního vzdělávání, celoživotního učení/vzdělávání aj. Vzdělání jakožto instituce je ve společnosti bohatě diferencováno prostřednictvím úrovní vzdělání, stupňů a druhů aj. Běžně se takto rozlišuje základní vzdělání, středoškolské vzdělání, vysokoškolské vzdělání.“³⁵ Socioekonomické pojetí vzdělání je chápáno jako jedna z kategorií, které charakterizují populaci (skupiny obyvatelstva, společnost). Kvalita vzdělání ovlivňuje kvalifikační strukturu obyvatelstva,

---

³³ ČÁP, J. *Psychologie výchovy a vyučování*. 1. vyd. Praha : UK – Karolinum, 1993. s. 322. ISBN 80-7066-534-3.

³⁴ PRŮCHA, J., WALTEROVÁ, E., MAREŠ, J. *Pedagogický slovník*. 3. rozšířené vyd. Praha : Portál, 2001. s. 292. ISBN 80-7178-579-2.

³⁵ PRŮCHA, J., WALTEROVÁ, E., MAREŠ, J. *Pedagogický slovník*. 3. rozšířené vyd. Praha : Portál, 2001. s. 292. ISBN 80-7178-579-2.

a tím i ekonomický a kulturní potenciál společnosti. Dalším v pořadí je pojetí procesuální, kdy vzdělání, přesněji vzdělávání je proces: „kdy se realizují stavy jedince a společnosti ve smyslu pojetí osobnostního, obsahového, institucionálního, socioekonomického a procesuálního.“³⁶

Psychologický slovník definuje vzdělávání jako soubor vědomostí postojů dovedností osvojených jedincem v průběhu života. Formálně je to označení určitého dosaženého vzdělání nebo také povolání či profese. Vzdělávání Hartl definuje jako: „Učení zprostředkované přejímání dosavadních zkušeností lidstva, chování a hodnotových systémů.“³⁷

2.3 Vzdělávací systém v ČR

Pojem vzdělávací systém může být chápán dvojím způsobem. Nejprve jako školství a dále pak jako soubor všech škol, školských zařízení a jiných vzdělávacích institucí, ostatní pracovníci, materiální a finanční prostředky, legislativní úpravy, který jako celek zabezpečuje realizaci vzdělávání.³⁸

Od roku 1774, kdy byla habsburskou panovnicí Marií Terézií zavedena povinná školní docházka pro děti od 6 do 12 let, proběhlo v českém školství již mnoho reforem. Všechny tyto reformy byly vedeny úsilím zlepšit podmínky žáků, učitelů, zvýšit úroveň vzdělání, případně umožnit vzdělání všem sociálním vrstvám.

Reforma českého školství není ojedinělým procesem, ale koresponduje s vývojem vzdělávání v Evropě. Úroveň vzdělání, kvalita i výkonnosti vzdělávacích systémů a především míra toho, jak dokáže společnost využít

---

³⁶ PRŮCHA, J., WALTEROVÁ, E., MAREŠ, J. *Pedagogický slovník*. 3. rozšířené vyd. Praha : Portál, 2001. s. 292. ISBN 80-7178-579-2.

³⁷ HARTL, P. *Psychologický slovník*. 2. vyd. Praha : Česká Typografie a.s., 1994. s. 236. ISBN 80-90 15 49-0-5.

³⁸ PRŮCHA, J., WALTEROVÁ, E., MAREŠ, J. *Pedagogický slovník*. 3. rozšířené vyd. Praha : Portál, 2001. s. 298. ISBN 80-7178-579-2.

tvůrčího potenciálu všech svých členů, se staly rozhodujícím činitelem dalšího vývoje společnosti i ekonomiky.³⁹

V obecné rovině se hovoří o třech požadavcích na proces učení ve vztahu k žákům – toho co by měli žáci získat je to suma základních poznatků a dovedností, vědění a porozumění pro kreativitu a schopnosti aktivní volby hodnot.⁴⁰

Česká republika reagovala na tento měnící se trend vzdělávací politiky vydáním Národního rozvoje vzdělávání v České republice v roce 2001. Nejnovější reforma byla odstartována vydáním Národního programu rozvoje vzdělávání v České republice. Na základě usnesení vlády České republiky č. 277 ze 7. dubna 1999, kde byly schváleny hlavní cíle vzdělávací politiky. 13. května 1999 byla zveřejněna Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy Koncepce vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy v České republice, jejíž východiska tvořila přijaté cíle vzdělávací politiky. Ministerstvo přislíbilo vydat závazný vládní dokument tzv. „Bílou knihu,“ jak bývají tyto texty strategického charakteru v některých zemích označovány. Bílá kniha 2001 tedy vychází z programových dokumentů, z analýz, hodnocení českého školství a z výročních zpráv Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy a dále pak i z mnoha diskuzí. Konečná podoba Národního programu rozvoje vzdělávání v ČR byla schválena na zasedání vlády České republiky 7. února 2001.⁴¹

Vzdělávání ve školách je uskutečňováno podle rámcových vzdělávacích programů, jejichž náležitosti jsou uvedeny v zákonu č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělání (školský zákon). Podle stupně vzdělání, kterého lze ve škole dosáhnout, a podle charakteru vzdělání se školy dělí na následující druhy – mateřské školy, základní školy, střední školy (gymnázia, střední odborné školy, střední odborná

---

³⁹ *Národní program rozvoje vzdělávání v České republice – Bílá kniha*. PRAHA : Tauris, 2001. s. 7.-8. ISBN 80-211-0372-8.

⁴⁰ *Reforma školství v České republice*. PRAHA : Člověk v tísni, 2006. str. 3.-7.

⁴¹ *Národní program rozvoje vzdělávání v České republice – Bílá kniha*. PRAHA : Tauris, 2001. s. 7.-8. ISBN 80-211-0372-8.

učiliště), konzervatoře, vyšší odborné školy, základní umělecké školy, jazykové školy s právem státní jazykové zkoušky a vysoké školy, které upravuje zákon č. 111/1998 Sb., o vysokých školách.

V souvislosti se systémem vzdělávání je třeba rovněž zmínit stupně a formy vzdělávání.

Rozdělení stupňů vzdělávání podle Mezinárodní standardní klasifikace vzdělávání ISCED:

Úroveň 0 preprimární vzdělávání – vzdělávání v mateřské škole (zaměřené na základní sociální dovednosti).

Úroveň 1 primární vzdělávání v ČR je to vzdělávání v 1.-5. ročníku základní školy.

Úroveň 2 nižší sekundární vzdělávání – vzdělávání na druhém stupni nebo v nižších ročnících na gymnáziích.

Úroveň 3 vyšší sekundární vzdělávání – vzdělávání na středních školách (zaměřené na odborné znalosti nebo na hlubší teoretické znalosti ve všeobecných předmětech).

Úroveň 4 první stupeň terciárního vzdělávání – vzdělávání na vyšších odborných školách a v prvních ročnících univerzit (specializace, vzdělávání odborníků).

Úroveň 5 druhý stupeň terciárního vzdělávání – v ČR se jedná o vzdělávání v doktorských programech.

Mezi pojmy evropské terminologie patří formální, nonformální a informální vzdělávání. Dále dle způsobu, jakým je vzdělávání vykonáváno, se dělí na prezenční, kombinované a distanční.⁴²

---

⁴² Organizace vzdělávací soustavy ČR 2009/10. [online]. [cit. 2011-08-31]. Dostupné z: WWW: <http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice/documents/eurybase/eurybase_full_reports/CZ_CS.pdf>; s. 66.

2.4 Celoživotní vzdělávání

V posledních desetiletích se ve vzdělávací politice v celosvětovém měřítku prosazuje koncepce celoživotního učení/vzdělávání. S touto koncepcí je spojováno učení a vzdělávání lidí v průběhu celého života. Není tím však myšleno prodlužování povinné školní docházky či rozšiřování stávajících vzdělávacích systémů, ale celoživotní učení/vzdělávání je nový pohled na roli vzdělávání pro jednotlivce a veškeré lidstvo. Ekonomické a jiné důvody vedou k tomu, aby se vzdělávání ať již formální či neformální stávalo dostupným pro všechny občany, v kterémkoliv věku a to v souladu s jejich potřebami a zájmy. K realizaci celoživotního učení/vzdělávání významně přispívá zpřístupňování předškolní výchovy, sekundárního a terciárního vzdělávání a dále pak různé formy dalšího vzdělávání.⁴³

Palán definuje celoživotní učení/vzdělávání jako: „Zásadní koncepční změnu pojetí vzdělávání, změnu jeho organizačního principu, kdy všechny možnosti učení – ať už v tradičních institucích v rámci vzdělávacího systému, či mimo ně – jsou chápány jako jediný propojený celek, který dovoluje rozmanité a četné přechody mezi vzděláváním a zaměstnáním a který umožňuje získávat stejné kvalifikace a kompetence různými cestami a kdykoliv během života.“⁴⁴

System celoživotního učení zahrnuje:

Formální vzdělávání. Funkce cíle obsahy, organizační formy a způsoby hodnocení jsou definovány a legislativně vymezeny. Formální vzdělávání je realizováno ve vzdělávacích institucích, zpravidla ve školách. Zahrnuje vzdělávání základní, střední, vyšší odborné, vysokoškolské a jeho absolvování je stvrzeno příslušným osvědčením – vysvědčením nebo diplomem.

Neformální vzdělávání. Realizuje se mimo formální vzdělávací systém, např. v zařízeních zaměstnavatelů, soukromých vzdělávacích institucích,

---

⁴³ PRŮCHA, J., WALTEROVÁ, E., MAREŠ, J. *Pedagogický slovník*. 3. rozšířené vyd. Praha : Portál, 2001. s. 28. ISBN 80-7178-579-2.

⁴⁴ PALÁN, Z., LANGER, T. *Základy andragogiky*. 1. vyd. Praha : UJAK, 2008. s. 101. ISBN 978-80-86723-58-7.

nestátních neziskových organizacích, ale také ve školských zařízeních apod. Pro neformální vzdělávání je charakteristické získání dovedností a kompetencí, které mohou vzdělávajícímu jedinci zlepšit jeho pracovní i společenské postavení. Patří sem rekvalifikační kurzy, tematické přednášky ale i kurzy cizích jazyků. Výše jmenované vzdělávání nevede k získání formálního stupně vzdělání.

Informální vzdělávání. Osvojování, získávání vědomostí, dovedností a postojů z každodenních činností v pracovním prostředí, v rodině i ve volném čase. Informální vzdělávání probíhá neorganizovaně. Příkladem může být například sledování zpráv v televizi, kdy dochází k získávání informací z české či světové politiky, historie, geografie apod.

Záměrem celoživotního učení je osobní rozvoj člověka, posilování jeho občanských funkcí a v neposlední řadě také jeho přípravu jako pracovníka.

Celoživotní učení sleduje především tyto funkce:

Rozvoj osobnosti a to nejen na úrovni individuální, ale také na úrovni společenské.

Posílení soudržnosti společnosti, zde vystupuje vzdělávání jako významná integrující síla, která působí na zvyšování propustnosti společnosti.

Prostřednictvím kriticky a nezávisle myslících občanů s vědomím vlastní důstojnosti a s respektem k právům a svobodám ostatních se vytváří další z důležitých funkcí celoživotního učení a to **podpora demokracie a občanské společnosti.** Respektování odlišností mezi lidmi vede k výchově člověka k **partnerství a spolupráci v evropské i globalizující se společnosti.** Další funkce **zvyšování zaměstnatelnosti** úzce souvisí především s otázkou klíčových kompetencí. Lze do ní zahrnout zvyšování schopnosti nalézat zaměstnání a trvale se uplatňovat na trhu práce a to nejen doma, ale také

v zahraničí. Velmi důležitou funkcí je **také zvýšení konkurenceschopnosti ekonomiky a prosperity společnosti.**⁴⁵

---

⁴⁵ PALÁN, Z., LANGER, T. *Základy andragogiky*. 1. vyd. Praha : UJAK, 2008. s. 101.-102. ISBN 978-80-86723-58-7.

3. VLIV RODINY NA VZDĚLÁNÍ DĚTÍ

Keller nazval současnou společnost, jako společnost vzdělanostní a vzdělání v ní má důležitou hodnotu. Doba, kterou tráví děti ve škole, se prodlužuje. Ve školních aktivitách, díky prosazujícímu se konceptu celoživotního vzdělávání, pokračují i jejich rodiče či prarodiče. Stále více lidí aspiruje na vysokoškolské vzdělání. V současné společnosti je vzdělání chápáno jako dlouhodobá a výhodná investice, která vytváří lidský kapitál. Tento kapitál člověk zúročuje na poli pracovního uplatnění a finančního ohodnocení.⁴⁶

Hlavním článkem vzdělanostní společnosti je moderní rodina, která přikládá vzdělání větší význam, než tomu bylo v rodině tradiční. Základním kapitálem v tradiční rodině byl kapitál ekonomický a to ve formě pozemkového nebo finančního kapitálu. Základním kapitálem moderní rodiny je školní kapitál. Přičemž vzdělání v dnešní podobě, doložené vysvědčením, titulem či diplomem, přestává být atributem určitého statusu ve společnosti.⁴⁷

Toto potvrzuje i Keller ve své knize „Vzdělanostní společnost“, která pojednává o vzdělání jako chrámu, výtahu nebo pojišťovně. Vzdělání jako chrám je určené pro velmi úzký okruh společnosti, který dosáhne akademického vzdělání. Vzdělání, jako výtah zajišťuje lepší pozici ve společnosti díky získanému vzdělání. Vzdělání jako pojišťovna je pojistkou pro udržení statusu ve společnosti. Dnešní společnost přechází již do postavení vzdělání jako pojistky.⁴⁸

Současní rodiče, kteří chtějí reprodukovat svoji pozici ve společnosti na svoje děti, mají mnohem obtížnější postavení, než rodiče z dob tradiční podoby rodiny. Zatímco ekonomický kapitál v podobě movitého či nemovitého

---

⁴⁶ KELLER, J., TVRDÝ, L. *Vzdělanostní společnost? Chrám, výtah a pojišťovna*. 11. vyd. Praha : Sociologické nakladatelství 2008. s. 23. ISBN 978-80-86429-78-6.

⁴⁷ SINGLY, F. *Sociologie současné rodiny*. 1.vyd. Praha : Portál, 1999. s. 25. ISBN 80-7178-249-1.

⁴⁸ KELLER, J., TVRDÝ, L. *Vzdělanostní společnost? Chrám, výtah a pojišťovna*. 11. vyd. Praha : Sociologické nakladatelství SLON 2008. s. 23.-24. ISBN 978-80-86429-78-6.

majetku se reprodukoval prostřednictvím dědice, kterého určila rodina, školní kapitál je v moderní rodině zajišťován mnohem obtížněji.⁴⁹

3.1 Vliv dosaženého vzdělání rodičů na vzdělání dětí

Při zkoumání vlivu rodičů na vzdělání dětí, je potřeba vědět, jakou hodnotu pro rodiče vzdělání má. Jestliže rodiče přikládají velký význam co nevyššímu vzdělání, přikládají tomu i děti velký význam. Toto tvrzení však není samozřejmě pravidlem. Existují výjimky, které právě v důsledku dosaženého vzdělání svých rodičům mají snahu o změnu a uplatnění ve zcela jiné sféře a druhu vzdělání, než právě jejich rodiče. Známý jsou naopak případy, kdy dítě z dělnické rodiny vystuduje úspěšně vysokou školu. Mezi vzdělání rodičů a vzdělání dětí nelze klást rovnítko, avšak pravděpodobnost následování svých rodičů bývá větší. Velký vliv na vzdělání dětí má sociální původ, vyšší a lepší sociální zázemí bývá dobrým předpokladem pro dosahování lepších studijních výsledků. V těchto rodinách je upřednostňováno dosahování lepšího vzdělání.

Rodiče by měli své děti dostatečně motivovat. Jedním z klíčových momentů pro úspěšné studium a současně při určování směru dalšího působení dítěte je snaha. Tyto skutečnosti patří mezi další činitele, které zvyšují pravděpodobnost dalšího studia jedince.

V případech, že rodiče vnímají vyšší vzdělání jako hodnotu či devizu, která má přímý vliv na životní úroveň, pak i dítěti byl dáván najevo význam dalšího vzdělávání přímou podporou. Rodiče se s dětmi učili, společně dělali domácí úkoly, zajistili souběžně studium např. na jazykové škole nebo dítě podporovali při studiu na základní umělecké škole.⁵⁰

Význam vzdělávání ovlivňuje i socioekonomická pozice v rodině, ze které dítě vychází. Čím je vyšší vzdělání rodičů, vyšší socioekonomická

---

⁴⁹ SINGLY, F. *Sociologie současné rodiny*. 1.vyd. Praha : Portál, 1999. s. 27. ISBN 80-7178-249-1.

⁵⁰ HAVLÍK, R., KOŤA, J. *Sociologie výchovy a školy*. 1. vyd. Praha : Portál, 2002. s. 93.-96. ISBN 80-7178-635-7.

pozice rodiny, fungující rodina a kulturní předpoklady, tím vyšší jsou ambice a stanovení cílů samotných dětí.

Rodiče by však své děti neměli přeceňovat a to hlavně v případech pomalejších dětí, ale měli by se zaměřit na silné stránky a přednosti svého dítěte. U rodin s nižším vzděláním je výchova vedena na základě volnějších výchovných metod, rodiče vkládají méně energie do společné přípravy do školy. Na základě provedených výzkumů je možné dokázat, že vzdělání dětí je závislé na výchozí rodině. Mezi vysokoškoláky je relativně více takových, kteří pochází z rodiny vysokoškolsky vzdělaných rodičů, z rodin, které mají vyšší socioekonomickou úroveň.

Výzkum přístupu ke vzdělání ze školního roku 1996/1997 vyčlenil šest druhů vazeb rodinného zázemí ke vzdělání dětí:

1. Statické dělnické rodiny (žije v nich asi třetina dětí) – rodiče většinou mají základní nebo střední vzdělání bez maturity, nižší ekonomický standard, nerozvinutí kulturní zázemí, chybí jim významnější sociální kontakty. U těchto rodin bývá malý zájem o školní výsledky dětí, bývá tady i jistý despekt ke vzdělání. Děti učení nebaví, málo navštěvují zájmové kroužky a patří mezi neúspěšné. Pravděpodobnost jejich vyššího vzdělání bývá velmi nízká. Pokud v něm pokračují, pak většinou na učilišti (ne vždy je dokončí). Menšina se do dráhy vyššího vzdělání pouští, ale většinou neuspěje.

2. Ctižádostivá dělnická rodina – otec je většinou vyučený, matka má nejčastěji maturitu. Kulturní a materiální zázemí bývá průměrné sociální kapitál nerozvinutý. Rodiče se zajímají o školní výsledky, děti samy chtějí v souladu s přáním rodičů studovat. Od vyššího vzdělání očekávají lepší uplatnění a finanční standard. Neopomenutelná část pokračuje ve studiu na vysoké škole.

3. Nerozvinutá střední rodina (cca 7% dětí) – otec mívá úplné střední vzdělání, matka stejné nebo naopak mírně nadprůměrné vzdělání. Většinou jde o zaměstnance v nižším nebo středním postavení. Dítě poměrně často vyrůstá v neúplné rodině. Zájem o studium na střední škole není velký. Studium

nepovažují děti za správnou volbu, ve škole nejsou spokojené. Větší polovina těchto dětí navštěvuje pouze učiliště.

4. Stabilní střední rodiny (cca každé šesté dítě) – matka mívá střední školu, otec obvykle pracuje v technické profesi a má nejčastěji odbornou maturitu (méně vysokou školu). Kulturní úroveň není příliš vysoká, materiální úroveň bývá poměrně dobrá. Rodiče se zajímají o výsledky dětí, podporují je ve studiu a mimoškolních aktivitách. Odbornou školu absolvuje téměř polovina těchto dětí. Každé páté absolvuje gymnázium a zhruba stejný počet pokračuje ve studiu na vysoké nebo vyšší odborné škole.

5. Podnikatelské rodiny (cca 15% dětí – otec mívá samostatné povolání, oba rodiče středoškolské nebo vysokoškolské vzdělání. Ekonomický standard bývá značný, mívají užitečné kontakty a známosti, méně je rozvinuto kulturní zázemí. Péče o rozvoj dítěte je spíše průměrná. Děti spíše studují střední odborné školy, případně vyšší odborné školy. Malá část studuje gymnázium a pokračuje na vysoké škole.

6. Rodiny odborníků (cca sedmina dětí) – rodiče bývají zaměstnanci ve vedoucích pozicích, mají vysokoškolské nebo úplné střední vzdělání. Materiální situace je dobrá. Velmi vysoké je rovněž sociální a kulturní zázemí. Rodiče dítě ve studiu podporují a zároveň se zajímají o jeho školní výsledky. Děti mají zájem studovat a věnují se mimoškolním aktivitám. Většinou studují na vysokých školách, které splňují jejich představy. Při volbě povolání se řídí úrovní a pověstí školy. Vzdělání končí vysokou školou.⁵¹

Statisticky jsou prokázány velké rozdíly. Pravděpodobnost vysokoškolského dítěte z rodiny „odborníků“ je dvacetkrát vyšší než dítěte ze „statické dělnické rodiny.“⁵²

Nelze však opomenout skutečnost, kdy se děti vysokoškolsky vzdělaných rodičů setkávají s velice náročnými podmínkami pro výkon povolání rodičů.

---

⁵¹ MATĚJŮ, P., VEČERNÍK, J. *Zpráva o vývoji české společnosti 1989-1998*. 1. vyd. Praha : Academia, 1998. s. 59-64. ISBN 80-200-0703-2.

⁵² HAVLÍK, R., KOŤA, J. *Sociologie výchovy a školy*. 1. vyd. Praha : Portál, 2002. s. 92. ISBN 80-7178-635-7.

V těchto případech děti zaujímají odmítavý postoj ke vzdělání nebo k profesi svých rodičů. Vystává tedy tvrzení, že vysoké vzdělání a společenské postavení rodičů může mít i demotivující účinky.

Mohou však nastat případy, kdy rodiče své dítě mohou příliš přeceňovat a nadhodnocovat jeho kvality, což může vést ke stavu zklamání. Dítě ví, že se rodičům nemůže vyrovnat a celou situaci vzdává.

Matějček uvádí: „Můžeme říci, že míra konfliktů mezi generacemi je dána tím, jak dalece generace rodičů dává generaci svých dorůstajících dětí možnost neuchovávat a opatrovat to, co bylo stvořeno, ale hledat nové, angažovat se pro nové, tvořit nové.“⁵³

3.2 Vliv socioekonomické úrovně rodičů na vzdělání dětí

Sociální vrstva, k níž patříme, má důležitý vliv na aktuální společenské hodnoty a postoje, jelikož každá sociální vrstva se může vymezovat jinými hodnotami, normami a s tím souvisejícím stylem života.

Šed'ová uvádí, že socioekonomický status rodiny je „obvykle konstruován na základě vzdělanostní úrovně rodičů a jejich profesního statusu.“⁵⁴ Znamená to, že rodiče, kteří mají vyšší vzdělání, vytváří i vyšší ekonomický status rodiny a naopak. Děti z rodin s vyšším socioekonomickým statusem mají větší tendence vstupovat do elitních škol. Rodiče totiž připisují vzdělání vysokou hodnotu.⁵⁵

Mírou autonomie žáků a strategiemi rodičů při volbě dalšího vzdělávání se zabýval Katrňák. Podle jeho zjištění, vysokoškolsky vzdělaní rodiče vědí, že by se dítě na konci základní školy mělo o volbě povolání rozhodovat samo, přesto toto rozhodnutí na něm zcela nenechávají a snaží se dítě přiměřeně ovlivňovat. Důvodem je, že mají na své děti vzdělanostní nároky a chtějí,

---

⁵³ MATĚJČEK, Z. *Rodiče a děti*. 2. vyd. Praha : Avicenum, 1989. s. 328. ISBN 08-056-89

⁵⁴ RABUŠICOVÁ, M., ŠEĎOVÁ, K., TRNKOVÁ, K., ČIHÁČEK, V. *Škola a /versus/ rodina*. 1. vyd. Brno : Masarykova univerzita v Brně, 2004. s. 23. ISBN 80-210-3598-6.

⁵⁵ RABUŠICOVÁ, M., ŠEĎOVÁ, K., TRNKOVÁ, K., ČIHÁČEK, V. *Škola a /versus/ rodina*. 1. vyd. Brno : Masarykova univerzita v Brně, 2004. s. 23. ISBN 80-210-3598-6.

aby dosáhly co nejvyššího vzdělání. Pokud se jim to daří, na volbu další vzdělávací dráhy dítěte již pouze dohlížejí a nechávají, ať si dítě vybere to, co samo chce a co ho baví.

V dělnických rodinách do rozhodování rodiče nezasahují a volbu dalšího vzdělávání ponechávají na dítěti. Tento přístup je podle nich předpokladem rozhodnutí dítěti pro to, co je bude bavit. Když si děti školu zvolí samy, nemohou rodičům vyčítat, že by je nutili do něčeho, co samy nechtěly. Jakýkoliv nátlak, či ovlivňování dalšího studia a budoucího povolání nepovažují za vhodný. Nátlak podle nich potlačuje osobní rozhodnutí dítěte. V samotné volbě vidí dělničtí rodiče především záruku spokojenosti dítěte. V otázkách volby dalšího vzdělávání je častěji patrná nerozhodnost a nejistota a většina těchto rodičů se necítí být pro tuto úlohu připravena.⁵⁶

Šed'ová dále uvádí americké výzkumy sociologů, které objasňují mimoekonomický vliv rodiny a to je podpora ze strany rodiny. Děti, které jsou ze strany rodičů podporovány ve vzdělávání a vzdělávacích aktivitách, vykazují lepší vzdělávací výsledky, bez ohledu na socioekonomický status rodiny. Prokázalo se, že velký význam má oceňování úspěchů, motivační podpora, diskuse nad vzdělávacími cíly, pomoc při plánování času nebo také zdůrazňování vzdělání, jako důležité hodnoty.⁵⁷

Anthony Giddens ve své knize Sociologie prostřednictvím teorie Basila Bernsteina uvádí, že nerovnost šancí je dána různými způsoby komunikace, které používají příslušníci jednotlivých sociálních vrstev. „U dětí z nižších vrstev se podle Bernsteina uplatňují takzvané omezené kódy. To znamená, že jejich komunikace spočívá na nevyslovených předpokladech, jejich znalost je považována za samozřejmou. Chce-li dítě v dělnické rodině příliš mnoho sladkostí, řekne mu matka „Tak a dost!“. Ve středostavovské rodině mu nejspíš vysvětlí, že sladkosti jsou nezdravé a kazí se po nich zuby. Děti, které

---

⁵⁶ KATRŇÁK, T.: *Odsouzení k manuální práci: vzdělanostní reprodukce v České republice*. Praha : Slon, 2004. s. 55.-63. 190. ISBN 80-86429-29-6.

⁵⁷ RABUŠICOVÁ, M., ŠEĎOVÁ, K., TRNKOVÁ, K., ČIHÁČEK, V. *Škola a /versus/ rodina*. 1. vyd. Brno : Masarykova univerzita v Brně, 2004. s. 26. ISBN 80-210-3598-6.

si osvojily rozvinuté kódy, mají podle Bernesteina větší předpoklady k úspěšnému prosazení v procesu formálního vzdělávání.“⁵⁸

Vzdělávací šance jsou podle Možného vytvářeny různorodým kapitálem v rodině, který se dělí na kulturní, ekonomický a sociální. Skladba těchto kapitálů, které rodina svým dětem předává, otvírá nebo zavírá bránu k vyššímu vzdělání.

Kulturní kapitál rodiny tvoří vzdělání a kultivovanost rodičů. Hodnota kulturního kapitálu spočívá i v tom, že rodiče předávají svým dětem prostřednictvím schopnosti stimulovat a podporovat je při vzdělávání a rozvoji jejich duševních schopností a kulturních dovedností.⁵⁹

Kulturní kapitál rodiny je umístěn v samotném ekonomickém kapitálu. **Ekonomický kapitál** představuje finanční zdroje rodiny a s tím spojeno dostupnost zdrojů vzdělávání. Ekonomicky lépe situovaná rodina si tak může dovolit hračky podporující rozvoj dítěte, poznávací cesty, kvalitní a bohatou náplň volného času ve formě sportovních či jiných aktivit. Takto situovaná rodina může dítěti dopřát vlastní pokoj s veškerým vybavením, kde má vhodné podmínky k přípravě do školy.⁶⁰

Dalším kapitálem rodiny, který významně ovlivňuje vzdělávací šance je sociální kapitál. **Sociální kapitál** zahrnuje takové známosti s důležitými lidmi a schopnosti umět s nimi účinně komunikovat, které člověk může potenciálně využít ve svůj prospěch. Určitou mírou sociálního kapitálu disponuje každý, ale sociální kapitál, jež otevírá dveře k vyššímu vzdělání, příjmu a společenskému uznání, se vytváří a kumuluje zejména v prestižních skupinách, které jsou ostatním nedostupné.⁶¹

Teorie kulturního kapitálu vysvětluje, proč jsou „dělničtí“ rodiče méně spokojeni se školou, než rodiče střední třídy. Rodiče střední třídy mají totiž

---

⁵⁸ GIDDENS, A. *Sociologie*. 1. vyd. Praha : Argo, 2005. s. 398. ISBN 80-7203-124-4.

⁵⁹ MOŽNÝ, I. *Rodina a společnost*. Praha : Slon, 2006. s. 103. ISBN 80-86429-58-X.

⁶⁰ MOŽNÝ, I. *Rodina a společnost*. Praha : Slon, 2006. s. 104. ISBN 80-86429-58-X.

⁶¹ KELLER, J., TVRDÝ, L. *Vzdělanostní společnost? Chrám, výtah a pojišťovna*. 11. vyd. Praha : Sociologické nakladatelství Slon, 2008. s. 58. ISBN 978-80-86429-78-6.

kulturní zdroje, které mohou ve škole pro jejich děti zajistit výhody. Lareau prováděla výzkum, který se zabýval rozdíly ve spolupráci rodiny a školy na základě socioekonomického statusu rodičů. Lareau ve svém výzkumu porovnávala dvě školy. Na jedné škole byly děti, které měly rodiče s nízkou kvalifikací. Na druhé škole převažovaly děti, které měly rodiče s vysokým socioekonomickým statusem. Rodiče pracovali jako lékaři, inženýři manažeři atd. Podle výzkumu Lareau neměli rodiče s nižším socioekonomickým statusem mnoho informací o vzdělávání svého dítěte. Rodiče nevěděli, jakou má jejich dítě pozici ve třídě, či jaké známky mělo minulý rok. Naopak rodiče s vyšším socioekonomickým statusem chodili do školy pravidelně, účastnili se různých dobrovolnických aktivit. Rodiče se snažili zapojit do vzdělávání a svým dětem velmi aktivně pomáhali.⁶²

Na základě studia zahraničních a českých výzkumů lze říci, že volba dalšího vzdělávání dětí je ovlivňována rodinným prostředím, ve kterém vyrůstají. Významnou roli hraje socioekonomický status rodiny, její kulturní kapitál, dosažený stupeň vzdělání rodičů, získaná kvalifikace a vykonávané zaměstnání. Mezi další faktory patří velikost rodiny, sourozenecké vztahy, chování a přístup rodičů, interakce, komunikace, vzory v rodině, výchovné styly a rodičovská péče. Do vzdělání dětí mohou rodiče investovat pouze omezené množství zdrojů, kterými disponují. Je logické, že pokud je v rodině více dětí, budou rozdělené zdroje menší, a taktéž i materiální podpora dětí bude nižší. V důsledku nižších rodinných příjmů může být dítě v kolektivu určitým způsobem handicapováno z hlediska nemožnosti se vyrovnat ostatním movitějším žákům, a dochází tak k vytváření skupin již v rámci studia, a to jak na základní, tak i na střední škole. Rodiče, jejichž příjmy se pohybují na hranici životního minima, nejsou schopni vyhovět všem požadavkům svých dětí a může tím docházet ke zklamání jak rodiče, tak dítěte. V touze za lepším materiálním zázemím mohou děti sociálně slabších rodin velice snadno propadnout ke kriminální činnosti, např. k drobným krádežím atd. Přáním

---

⁶² LAREAU, A. *Home advantage: Social Class and Parental Intervention in Elementary Education*. 2. vyd. Lanham, Md. : Rowman & Littlefield Publishers, 2000. s. 78.-82. ISBN 0-7425-0145-4 2000.

každého dítěte je jistě mít vlastní pokoj, který by poskytoval dostatečné zázemí pro přípravu do školy, ale ne všechny mají takovou možnost a podmínky. Materiální zabezpečení rodiny, vytvoření prostředí a podmínek pro studium dítěte bývá tedy dalším významným faktorem ovlivňujícím výsledky vzdělávání. Všechny tyto výše uvedené aspekty dlouhodobě ovlivňují rozhodování, plány a další vzdělávací dráhu dětí.

3.3 Zapojování rodičů do vzdělávání dětí

Mezi zásadní parametry školního úspěchu dítěte patří způsob, jakým rodiče přistupují k plnění školní povinností dítěte. K plnění školních povinností patří zejména denní dohled na pomůcky, které dítě do školy potřebuje a jejich kontrola, zda jsou všechny v pořádku. Dále je to zvláště u mladších dětí pomoc s domácími úkoly, pomoc při učení, případné vysvětlení učiva, procvičování probrané látky s dítětem.

Rodina také vysvětluje dítěti smysl školního vzdělání. Pokud je přístup rodiny ke vzdělání lhostejný nebo negativní, stává se pro dítě škola zbytečnou povinností, kterou respektuje pouze formálně.⁶³

„Geneticky je vznik moderní rodiny zaměřené na dítě spjat s expanzí školní docházky, a přestože se na školu postupně přesunula odpovědnost za profesní socializaci dítěte, snaží se rodiče nad školním životem svých dětí udržet maximální kontrolu. Právě školní výsledky totiž dnes rozhodují o životní dráze dětí. Řada empirických výzkumů přitom ukázala, že tyto výsledky nejsou zdaleka závislé jen na inteligenci žáka nebo na charakteristikách navštěvované školy. Školní úspěšnost do značné míry ovlivňuje – zčásti záměrně a promyšleně, zčásti zcela neuvědomovaně - právě rodina.“⁶⁴

---

⁶³ VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie I. : Dětství a dospívání*. 1. vyd. Praha : Karolinum, 2005. s. 141. ISBN 80-246-0956-8.

⁶⁴ RABUŠICOVÁ, M., ŠEĎOVÁ, K., TRNKOVÁ, K., ČIHÁČEK, V. *Škola a /versus/ rodina*. 1. vyd. Brno : Masarykova univerzita v Brně, 2004. s. 22. ISBN 80-210-3598-6.

Rodinné zázemí a rodina má podstatný vliv na školní výsledky dítěte. Dítě si z domova přináší do školy kvalitu, na základě kterých poté vznikají školní výsledky. Z dosud provedených průzkumů a analýz je možné konstatovat, že dochází k významným rozdílům v prospěchu mezi dětmi, který pochází z dělnických rodin, a dětmi úředníků a inteligence. Z dostupných údajů tedy vyplývá, že vzdělání rodičů má podstatný vliv na prospěch jejich dětí.

Rodiče by měli své děti podporovat v zájmových aktivitách, které na jedné straně mohou pomoci při výuce, ale také mohou sloužit jako forma relaxace a oddechu. Většina dětí si své mimoškolní aktivity vybírá sama a rodiče je v nich ochotně podporují. V současné době jsou tyto aktivity finančně náročnější než dříve, proto si všechny děti nemohou dovolit navštěvovat právě vybraný kroužek. Důležitá je v tomto okamžiku motivace, dítě musí daná zájmová činnost bavit a musí pro něj být opravdu zajímavá. Zájmová činnost je podpůrným výchovným prostředkem, slouží k rozvíjení intelektových předpokladů, k osvojování si základních pracovních návyků, k interakci při volnočasových aktivitách. Patří mezi pramen nenuceného poznání a získání nových přátel a kamarádů, kteří vytvářejí sekundární skupiny nezbytné pro zdárný rozvoj osobnosti dítěte.

3.4 Osobnostní předpoklady ke vzdělávání jedince

Vzdělávací dráhu dítěte ovlivňují také osobnostní dispozice. Mezi hlavní dispozice jedince patří schopnosti, talent, inteligence a motivace. Jak uvádí Nakonečný: „Důležitým aspektem lidského života je výkonnost a výkon, který člověk vykazuje při plnění různých úkolů. Psychofyzické dispozice k výkonu se nazývají schopnosti.“⁶⁵ Obvykle jsou schopnosti chápány jako naučené a získané dispozice na rozdíl od nadání, které je pojímáno jako vrozené předpoklady k výkonu. Schopnosti jsou také chápány jako zkušenosti výcvikem a školením. Talent je chápán jako mimořádné nadání, nebo mimořádné schopnosti.

---

⁶⁵ NAKONEČNÝ, M. *Psychologie osobnosti*. 1. vyd. Praha : Academia, 1995. s. 94.-95. ISBN 80-200-0525-0.

Intelligence je obecná schopnost psychického přizpůsobení se člověka novým životním podmínkám a úkolům. Hovoří se nejen o inteligenci spojené s učením, ale také o emoční inteligenci, sociální inteligenci a dalších. Měření inteligence se provádí pomocí „testů inteligence“, který bývá vyjádřen inteligenčním kvocienem (IQ).⁶⁶ Intelligence a schopnost učit se, jsou na první pohled prioritou toho, čeho je ke vzdělávání třeba. Avšak výzkumy a práce zaměřené na toto téma prokázaly, že inteligence objasňuje pouze něco mezi 15 a 30 procenty získaného vzdělání.⁶⁷

Průcha vymezuje motivaci jako: „Souhrn vnitřních i vnějších faktorů, které vzbuzují, aktivují a dodávají energii lidskému jednání a prožívání, zaměřují toto jednání a prožívání určitým směrem, řídí jeho průběh, způsob dosahování výsledků, ovlivňují též způsob reagování jedince na jeho jednání a prožívání, jeho vztahy k ostatním lidem a ke světu.“⁶⁸ S motivací k učení a vzdělávání souvisí také potřeby člověka. Potřeby člověka neexistují izolovaně. Jsou součástí celé osobnostní sféry potřeb, která je uspořádána hierarchicky. Mezi potřeby fyziologické (primární), které jsou vrozené a cyklicky vzbuzované patří potřeba potravy tepla, potřeba sexuální, potřeba vyhýbat se bolesti, potřeba aktivity, spánku a další. Mezi potřeby, které jsou vývojově mladší, patří potřeby sekundární nebo také psychické. Tyto potřeby již nemají cyklický charakter, podléhají vlivům učení a jsou společensky podmíněné.⁶⁹ Vnitřních motivů ke studiu může být mnoho. Například touha po obdivu druhých lidí, touha vědění a rozšíření duševního obzoru. Žáci například studují proto, že nechtějí být horší než spolužáci, jíní žáci mohou úspěšným studiem realizovat nenaplněné sny rodičů, kteří nedosáhli např. vysokoškolského vzdělání a další. Mezi motivy ke studiu může patřit i to,

---

⁶⁶ NAKONEČNÝ, M. *Psychologie osobnosti*. 1. vyd. Praha : Academia, 1995. s. 100.-103. ISBN 80-200-0525-0.

⁶⁷ KATRŇÁK, T. *Odsouzení k manuální práci: vzdělanostní reprodukce v České republice*. Praha : Slon, 2004. s. 49.-50. ISBN 80-86429-29-6.

⁶⁸ PRŮCHA, J., WALTEROVÁ, E., MAREŠ, J. *Pedagogický slovník*. 3. rozšířené vyd. Praha : Portál, 2001. s. 127. ISBN 80-7178-579-2.

⁶⁹ PLHÁKOVÁ, A. *Učebnice obecné psychologie*. 1. vyd. Praha : Academia, 2004. s. 365.-366. ISBN 978-80-200-1499-3.

že dítě studuje proto, že studovali jeho rodiče a vzdělání je v rodině jakousi tradicí.⁷⁰

3.5 Vztah rodina a škola

Vztahy mezi rodinou a školou měly postupný historický vývoj. Po dlouhou dobu byly omezeny spíše na jednosměrný přenos informací a poskytování rad učitelů rodičům. Pokud nastal problém, například problematika školní docházky, chování dítěte aj., tyto vztahy se prohloubily a problém se začal řešit. Až v 70. a 80. letech byli rodiče více vyzýváni k tomu, aby se zapojili do školního dění. Postupně rodiče dostávali příležitost zapojit se do dění ve třídě a měli tedy odpovědnější roli ve vzdělávání a výchově svých dětí. V 90. letech se objevují tlaky ze strany státu, aby se posílil vztah mezi rodiči a školou. Vztahy mají být demokratické a je rovněž důležité, aby si rodiče mohli vybrat školu pro své dítě. Zdůrazněna je také zodpovědnost všech zúčastněných.

Rabušicová uvádí, že dle Birte Ravnové, lze v průběhu 20. století rozdělit vztah mezi rodinami/rodiči a školami/učiteli do čtyř základních modelů. Kompenzační model, konsenzuální model, participační model, model sdílené odpovědnosti.

Kompenzační model. Tento model převládal v šedesátých a sedmdesátých letech. Vycházel z předpokladu rovných vzdělávacích příležitostí vymezených na základě socioekonomického zázemí rodin. Spolupráce a komunikace mezi rodinou a školou spočívala v pomoci školy rodinám, které nemají dostatečné možnosti být dobrými rodiči.

Konsenzuální model. Model kladl důraz na informovanost rodičů, kdy prioritou byl především konsenzus s oficiálním vzdělávacím systémem. Škola a rodina byly chápány jako sobě rovná území. Hledaly se možnosti propojit domácí výchovu a školní vzdělávání.

---

⁷⁰ KELLER, J., TVRDÝ, L. *Vzdělanostní společnost? Chrám, výtah a pojišťovna*. 11. vyd. Praha : Sociologické nakladatelství Slon, 2008. s. 85. ISBN 978-80-86429-78-6.

Participační model. Tento model získal podporu v osmdesátých a v devadesátých letech. Rodiče jsou v tomto modelu chápáni jako aktivní, autonomní a individuální lidské bytosti. Rodiče jsou schopni podporovat děti ve vzdělávacích záležitostech. Rodiny ztrácí výchovnou sílu nebo se dostává do nelehké konkurence s jinými socializačními institucemi např. vrstevníky, médií atd.

Model sdílené odpovědnosti. V současnosti bývá tento model často diskutován a zdůrazňuje společnou odpovědnost rodičů a učitelů za výsledky konkrétních rozhodnutí. „Smyslem je tedy zainteresovat rodiče do takových aktivit, z nichž budou mít prospěch jejich děti.“⁷¹

Rabušicová uvádí: „V souvislosti se snahou o efektivitu a odpovědnost škol, jsou školy postupně nuceny skládat účty nejen státu, ale i těm, kteří jsou „odběrateli“ jejich služeb – tedy rodičům“⁷²

„Pro rodiče má školní vzdělání určitou hodnotu, která se projeví v jejich postoji ke škole. Děti tento postoj přejímají, škola se proto může stát místem konfrontace rozdílného hodnotového systému rodiny a společnosti, kterou škola reprezentuje.“⁷³

Nejen přístup k tomu, jak se potomek učí a připravuje do vyučování, ale také zájem a vztah výrazně determinuje vzdělávací dráhu dítěte. Zájem rodičů o školu se týká zejména výběru školy, prostředí školy, školních akcí a účast na nich, rozhovorů s dítětem o škole, zájem o to, jak se dítě ve škole cítí, zda dítě učení baví a zajímá. Vztah ke škole pak zahrnuje, jak rodiče o škole a vzdělávání samotném mluví, jakou škole přisuzují vážnost, jaký je jejich postoj k učitelům.

Katrnák, který se problematikou podrobněji zabývá, zmiňuje dva typy vztahů mezi rodiči a školou. **Soudržný vťah** mezi rodinou a školou utvářejí

---

⁷¹ RABUŠICOVÁ, M., ŠEĐOVÁ, K., TRNKOVÁ, K., ČIHÁČEK, V. *Škola a /versus/ rodina*. 1. vyd. Brno : Masarykova univerzita v Brně, 2004. s. 11-12. ISBN 80-210-3598-6.

⁷² RABUŠICOVÁ, M., ŠEĐOVÁ, K., TRNKOVÁ, K., ČIHÁČEK, V. *Škola a /versus/ rodina*. 1. vyd. Brno : Masarykova univerzita v Brně, 2004. s. 10. ISBN 80-210-3598-6.

⁷³ VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie I. : Dětství a dospívání*. 1. vyd. Praha : Karolinum, 2005. s. 141.-142. ISBN 80-246-0956-8.

rodiče, kteří zvažují a vybírají školu pečlivě podle kvality vzdělávacího prostředí. Očekávají od školy, že dítěti poskytne pevné základy, o které se bude moci opřít při dalším vzdělávání. Dítěti se má ve škole podle nich líbit. Navštěvují pravidelně školu, pokud se vyskytne problém na straně školy nebo dítěte, mají snahu nalézt příčinu a problém odstranit. Jestli bude dítě ve škole úspěšné, nenechávají pouze na dítěti nebo na škole, ale pokládají to za výsledek své práce, cítí při tom svou vlastní odpovědnost. Takovýto vztah se školou budují většinou rodiče, kteří sami mají vysokoškolské vzdělání.

Druhý typ vztahu je tzv. **volný vztah** mezi školou a rodiči. Rodiče v něm investují do vzdělání svého potomka mnohem méně energie a času. Kudy se bude ubírat jeho vzdělanostní dráha, jaké vzdělání si po ukončení základní školy vybere a zda se dítěti ve škole líbí, nechávají tito rodiče na samotném dítěti popř. na škole. Pokud přímo nemusí, tak školu nenavštěvují. Takovýto vztah je častější u rodičů z nižších vrstev, s nižším dosaženým vzděláním.⁷⁴

Škola může považovat rodinu jako zdroj úspěchu dítěte a její zahrnutí do domácího vzdělávání je i ve škole považováno za přirozené. Učitelé očekávají ze strany rodičů určitou podpurnou roli, zvláště pak, když mají děti problémy. Rodiče by se měli účastnit různých školních aktivit například sportovní dny, večírky pořádané pro rodiče atd. Existují však případy osamělých matek, pracujících rodičů a jejich nepravidelných směn, rodičů s nízkým vzděláním apod. Nad těmito případy školy mnohdy při očekávání zahrnutí rodičů do domácí přípravy neuvažují.⁷⁵

---

⁷⁴ KATRŇÁK, T. *Odsouzení k manuální práci: vzdělanostní reprodukce v dělnické rodině*. Praha : Sociologické nakladatelství Slon, 2004. s. 56.-57. ISBN 80-86429-29-6.

⁷⁵ CARVALHO, M. E. *Rethinking family – school relations: a critique of parental involvement in schooling*. 2. vyd. London : Lawrence Erlbaum Associates, Inc., Publishers, 2001. s. 31.-36. ISBN 0-8058-3496-6.

PRAKTICKÁ ČÁST

4. CÍL PRŮZKUMU

Cílem průzkumu je nahlédnout do vnitřního rodinného prostředí dotazovaných a zjistit, jak rodiče na své potomky působili v oblasti vzdělávání a to v době docházky na základní, či střední školu. Zajímá mě, zda je právě rodiče podněcovali k vysokoškolskému studiu.

Cílem průzkumu je na základě dotazníkového šetření zjistit, jakou měrou rodinné prostředí a zejména pak dosažené vzdělání rodičů ovlivňuje další vzdělávací dráhu dětí.

Dílčí cíle:

Zjistit vzdělanostní klima v rodině.

Zjistit přístup rodičů k plnění školních povinností.

Zjistit vliv socioekonomického statusu rodiny na vzdělávání dětí.

Zjistit zájem rodičů o školu – vztah rodič a škola.

Zjistit motivaci ke studiu na vysoké škole.

4.1 Předpoklady průzkumu

PP 1

Předpokládám, že středoškolské vzdělání u rodičů respondentů bude převládat.

PP 2

V rodinách respondentů bude hodnota vzdělání, jako významná veličina převažovat.

PP 3

Předpokládám, že pomoc rodičů při plnění školních povinností bude vyšší na prvním stupni ZŠ, než v dalších letech školní docházky.

PP 4

Většina respondentů se bude řadit do střední vrstvy.

PP 5

Předpokládám, že spolupráce mezi rodiči a školou probíhala většinou účastí na třídních schůzkách.

PP 6

Předpokládám, že hlavní motivací pro studium na vysoké škole byli rodiče.

4.2 Charakter a metody průzkumu

Praktická část této práce je založena na kvantitativním průzkumu, který proběhl formou dotazníkového šetření. Dotazníkovou technikou lze oslovit větší počet respondentů a získat tak velké množství dat. Problematictější je vyhodnocování takto získaných údajů, neboť respondent nemusí odpovídat vždy pravdivě. Byl použit anonymní dotazník. Výhoda dotazníku spočívá v uvolněnějším odpovídání bez obav ze zneužití údajů. Dotazník byl vytvořen z okruhu otázek vztahujících se ke zkoumanému problému za účelem získání odpovědí, z nichž je následně možné si ověřit předem stanovené předpoklady. Získané údaje byly vyhodnoceny a statisticky zpracovány.

4.3 Popis získání a zkoumání dat

Sběr dat proběhl v období od října do prosince 2011. Získání dat probíhalo anonymním dotazníkem. Všichni respondenti byli vysokoškolsky vzdělání, různého, ale produktivního věku. Byly zvoleny otázky uzavřené i otevřené. Při formulaci otázek byly použity výstižné a jednoduché věty, aby respondenti pochopili, účel dotazu. Text dotazníku je přiložen k této práci jako příloha.

4.4 Charakteristika a popis výběrového souboru

Celkový průzkumný vzorek tvořilo 120 respondentů, kdy 8 dotazníků bylo vyřazeno pro nesprávné vyplnění formulovaných otázek. Celkový počet činil 112 respondentů.

Průzkum byl proveden ve městě Orlová, záměrně byli osloveni respondenti, kteří mají vysokoškolské vzdělání, byli různého, ale produktivního věku.

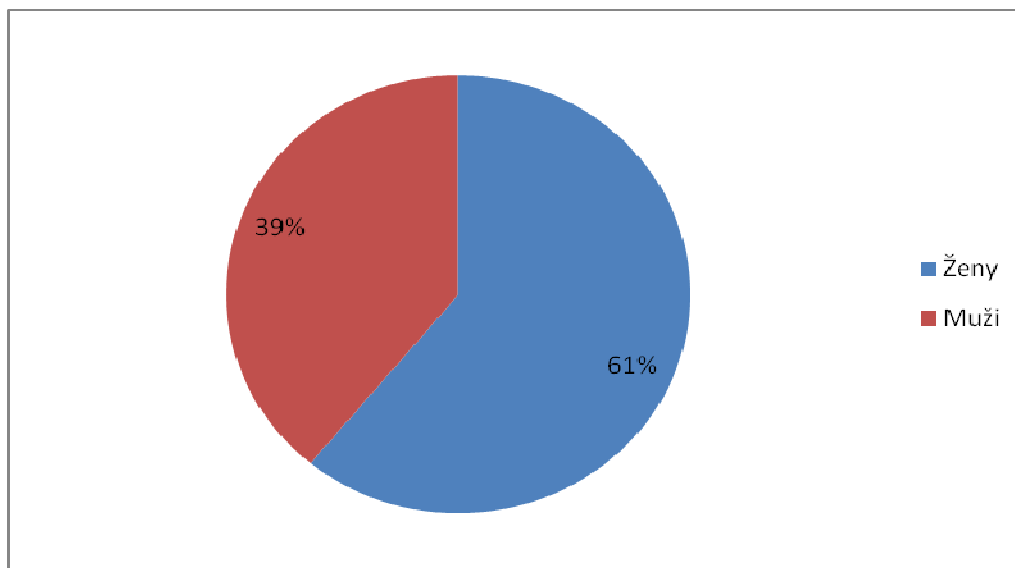
4.5 Analýza a interpretace získaných údajů

Tabulka 1: Struktura respondentů z hlediska pohlaví

Struktura respondentů z hlediska pohlaví			
Ženy		Muži	
Absolutní četnost	Relativní četnost	Absolutní četnost	Relativní četnost
68	61%	44	39%
Celkem 112			

Zdroj: Vlastní

Graf 1: Struktura respondentů z hlediska pohlaví

Zdroj: Vlastní

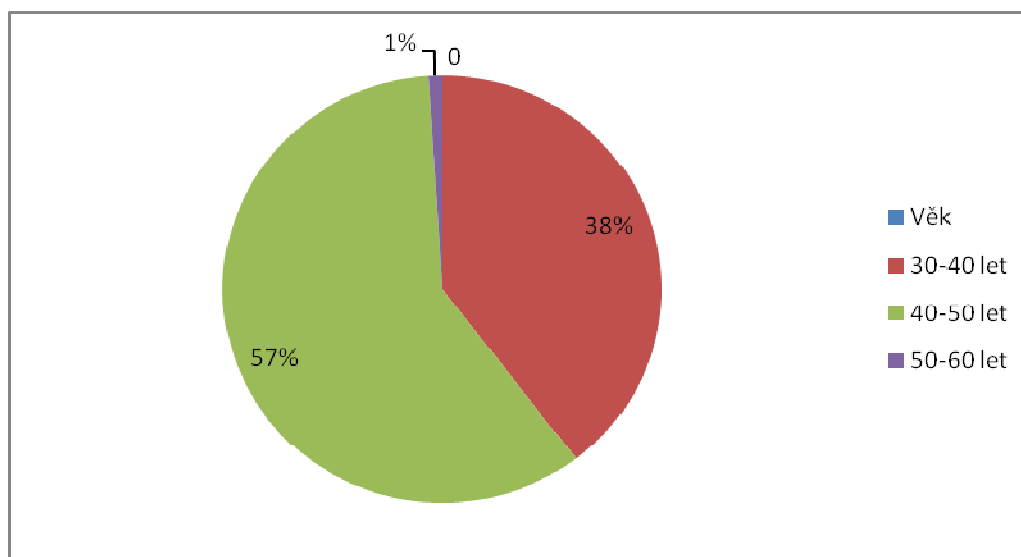
V celkovém počtu 112 (100%) respondentů bylo 68 (61%) žen, 44 (39%) mužů.

Tabulka 2. Struktura respondentů z hlediska věku

Struktura respondentů z hlediska věku		
Věk	Absolutní četnost	Relativní četnost
30 - 40	42	38%
40 -50	64	57%
50 - 60	1	1%
Celkem	112	100%

Zdroj: Vlastní

Graf 2. Struktura respondentů z hlediska věku

Zdroj: Vlastní

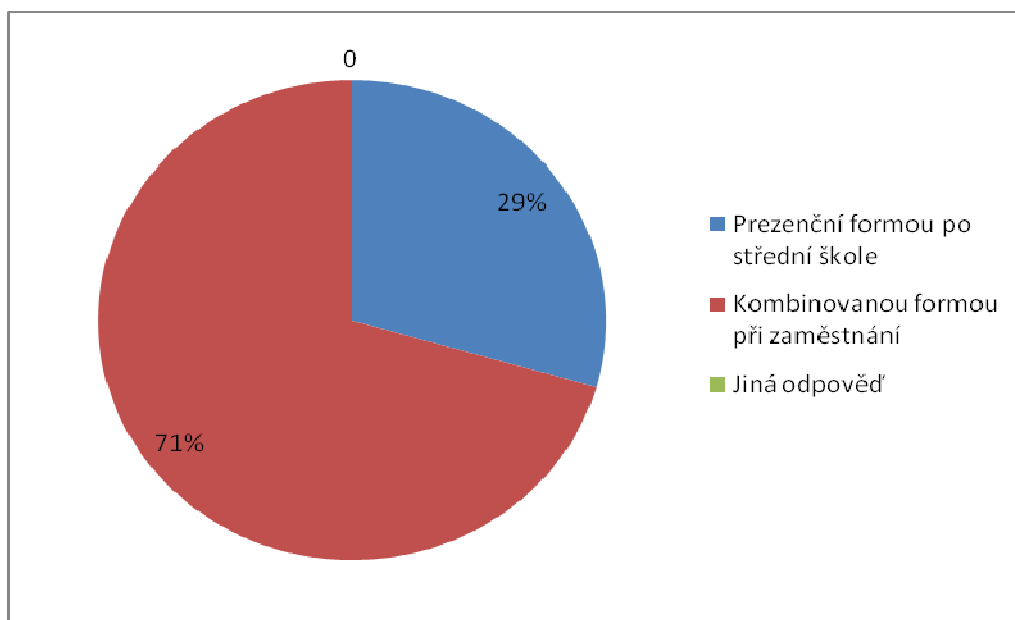
Skupinu od 30 do 40 let tvořilo 42 (38%) respondentů, 40 až 50 let 64 (57%) respondentů, 51 a více let tvořil 1 (1%) respondent.

Tabulka 3: Forma studia vysoké školy

Forma studia vysoké školy – celkový počet respondentů		
	Absolutní četnost	Relativní četnost
Prezenční formou po střední škole	33	29%
Kombinovanou formou při zaměstnání	79	71%
Jiná odpověď	0	0
Celkem	112	100%

Zdroj: Vlastní

Graf 3: Forma studia vysoké školy

Zdroj: Vlastní

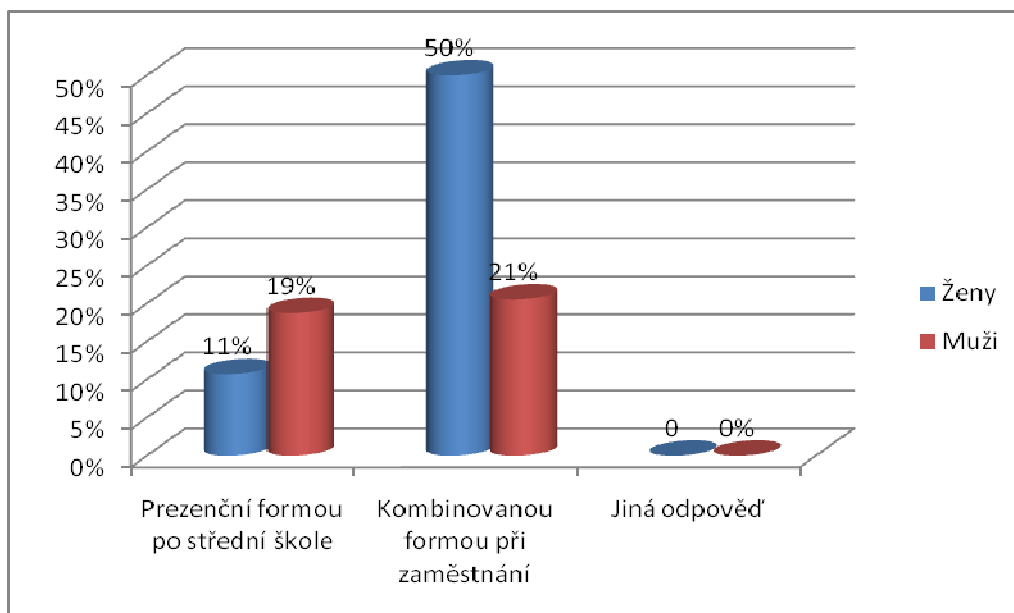
Na otázku jakou formou probíhalo studium vysoké školy, převažovala odpověď kombinovanou formou při zaměstnání 79 (71%) respondentů. Prezenční formou po střední škole studovalo 33 (29%) respondentů.

Tabulka 4: Forma studia vysoké školy ženy a muži

Forma studia vysoké školy ženy a muži				
	Ženy		Muži	
Forma studia	Absolutní četnost	Relativní četnost	Absolutní četnost	Relativní četnost
Prezenční formou po střední škole	12	11%	21	19%
Kombinovanou formou při zaměstnání	56	50%	23	21%
Jiná odpověď	0	0	0%	0%
Celkem	68	100%	44	100%

Zdroj: Vlastní

Graf 4: Forma studia vysoké školy ženy a muži

Zdroj: Vlastní

Z celkového počtu mužů 44 (10%) studovalo kombinovanou formou 23 (21%) mužů, prezenční formou studovalo 21 (19%) mužů. Z celkového počtu žen 68 (100%) studovalo kombinovanou formou 56 (50%) žen, prezenční formou 12 (11%) žen.

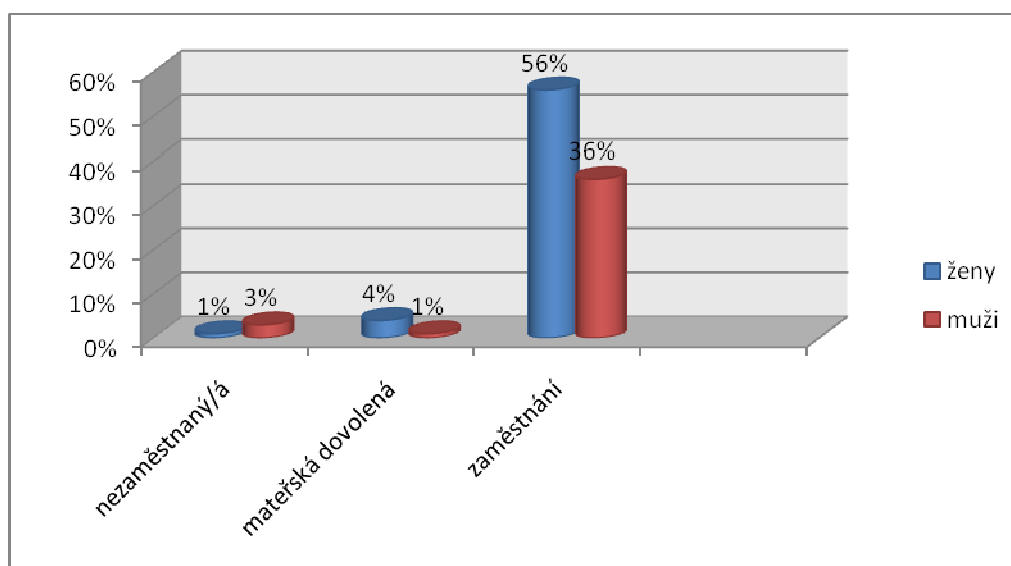

Tabulka 5: Zaměstnání respondentů

Zaměstnání respondentů				
	Absolutní četnost		Relativní četnost	
	Ženy	Muži	Ženy	Muži
Nezaměstnaný/á	1	3	1%	3%
Mateřská dovolená	4	1	4%	1%
Zaměstnaní	63	40	56%	36%
Celkem	68	44	100%	

Zdroj: Vlastní

Graf 5: Zaměstnání respondentů

Zdroj: Vlastní

Zaměstnání respondentů. Nezaměstnaní byli 4 (4%) respondenti, z toho 1 (1%) žena a 3 (3%) muži. Na mateřské dovolené 5 (5%) respondentů z toho 4 (4%) ženy, 1 (1%) muž.

Mezi nejčastější odpovědi na otázku zaměstnání z celkového počtu zaměstnaných mužů tj. 40 (36%) uváděli respondenti tyto funkce:

Technik 16 (40%), učitel 8 (20%), úředník 6 (15%), referent 5 (13%), vedoucí funkce 3 (8%), lékař 2 (5%).

Mezi nejčastější odpovědi na otázku zaměstnání z celkového počtu zaměstnaných žen tj. 63 (56%) uváděli respondenti tyto funkce:

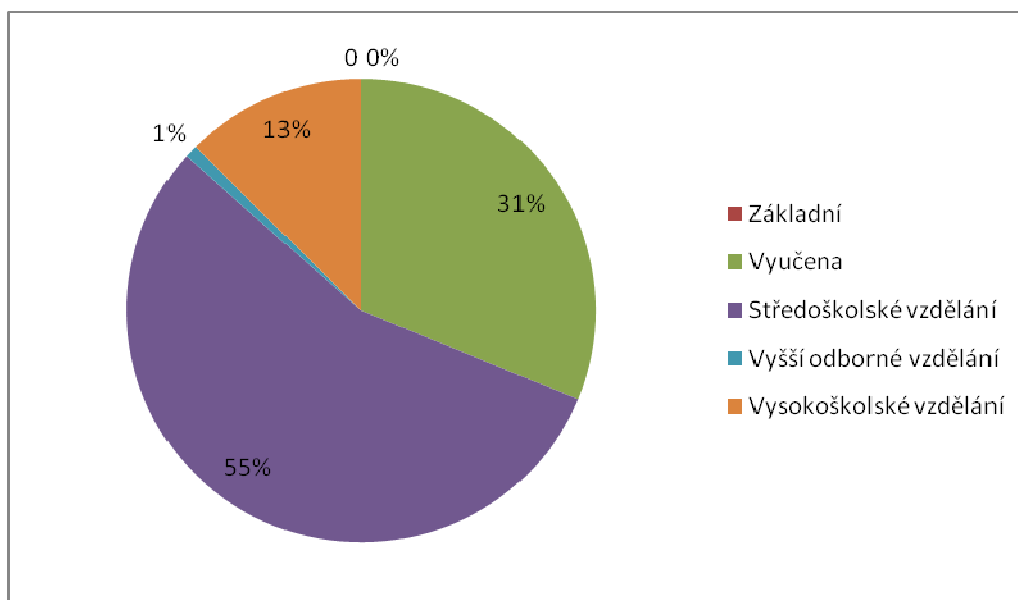
Učitelka 28 (44%), úřednice 17 (27%), referentka 10 (19%), vedoucí funkce 6 (10%), lékařka 2 (3%).

Tabulka 6: Nejvyšší dosažené vzdělání matky respondentů

Nevyšší dosažené vzdělání matky respondentů		
Dosažené vzdělání	Absolutní četnost	Relativní četnost
Základní	0	0%
Vyučena	35	31%
Středoškolské vzdělání	62	55%
Vyšší odborné vzdělání	1	1%
Vysokoškolské vzdělání	14	13%
Celkem	112	100%

Zdroj: Vlastní

Graf 6: Nejvyšší dosažené vzdělání matky respondentů

Zdroj: Vlastní

Rodiče vystupují před svými dětmi jako profesní vzory. Neplatí to samozřejmě vždy a za všech okolností. Tato otázka měla zjistit, jaké nejvyšší dosažené vzdělání mají rodiče respondentů.

Nevyšší dosažené vzdělání matky respondentů:

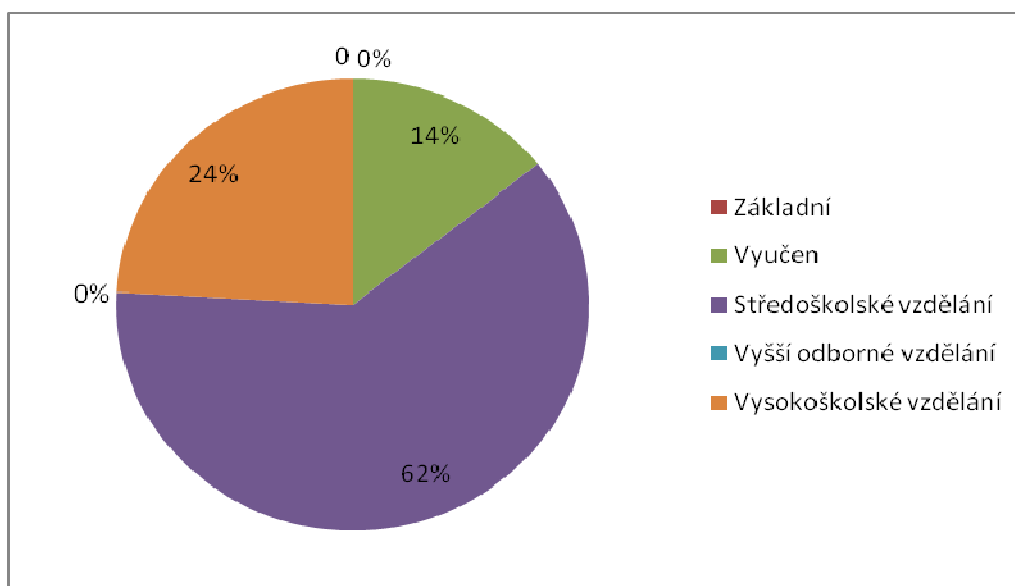
Vyučena 35 (31%), středoškolské vzdělání dosáhlo 62 (55%) matek respondentů, vyšší odborné vzdělání dosáhla z celkového počtu respondentů 1 (1%) matka, vysokoškolské vzdělání mělo 14 (13%) matek respondentů.

Tabulka 7: Nejvyšší vzdělání otce respondentů

Nevyšší dosažené vzdělání otce respondentů		
Dosažené vzdělání	Absolutní četnost	Relativní četnost
Základní	0	0%
Vyučen	16	14%
Středoškolské vzdělání	69	62%
Vyšší odborné vzdělání	0	0%
Vysokoškolské vzdělání	27	24%
Celkem	112	100%

Zdroj: Vlastní

Graf 7: Nejvyšší vzdělání otce respondentů

Zdroj: Vlastní

Nejvyšší dosažené vzdělání otce respondentů:

Vyučen 16 (14%), středoškolské vzdělání dosáhlo 69 (62%) otců respondentů, vysokoškolské vzdělání mělo 27 (24%) otců respondentů.

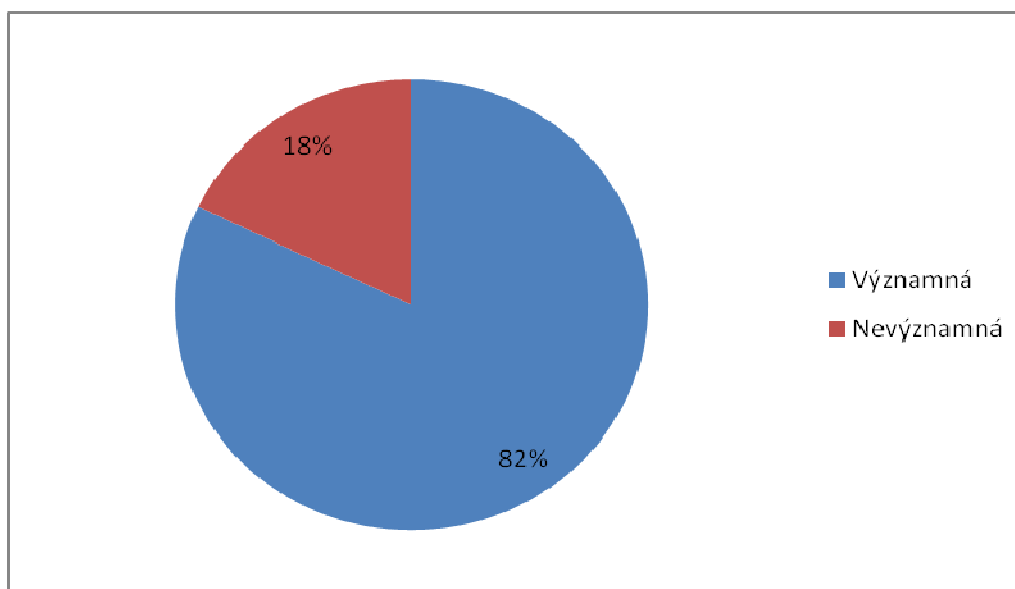
U otců a rovněž také u matek respondentů převládalo středoškolské vzdělání.

Tabulka 8: Hodnota vzdělání v rodině

Hodnota vzdělání v rodině		
	Absolutní četnost	Relativní četnost
Významná	92	82%
Nevýznamná	20	18%
Celkem	112	100%

Zdroj: Vlastní

Graf 8: Hodnota vzdělání v rodině

Zdroj: Vlastní

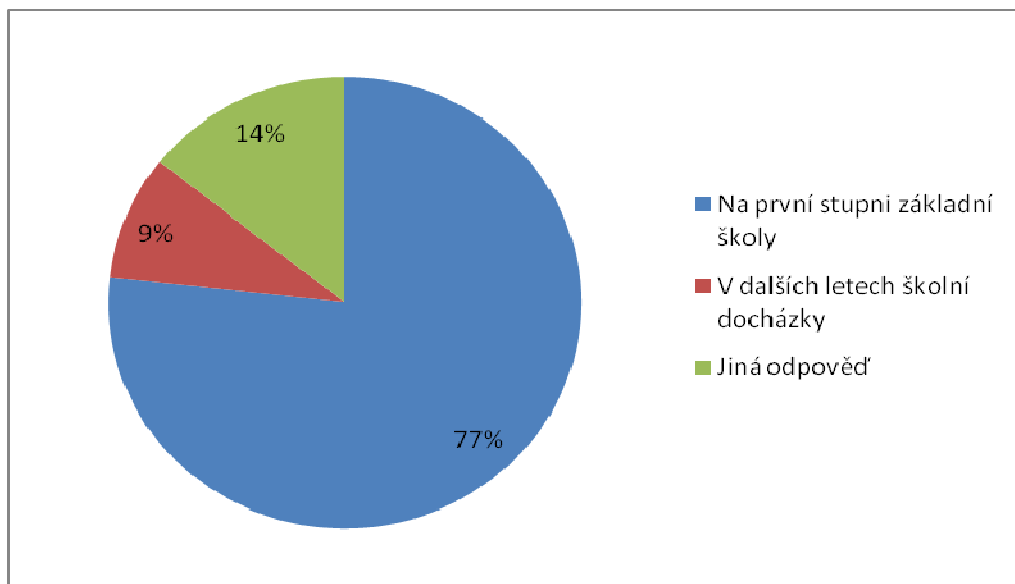
Hodnota vzdělání v rodině jako významná veličina převažovala v 92 (82%) případech. Jako nevýznamná veličina ve 20 (18%) případech.

Tabulka 9: Časové rozmezí pomoci rodičů při plnění školních povinností

Časové rozmezí pomoci rodičů při plnění školních povinností		
	Absolutní četnost	Relativní četnost
Na první stupni základní školy	86	77%
V dalších letech školní docházky	10	9%
Jiná odpověď	16	14%
Celkem	112	100%

Zdroj: Vlastní

Graf 9: Časové rozmezí pomoci rodičů při plnění školních povinností

Zdroj: Vlastní

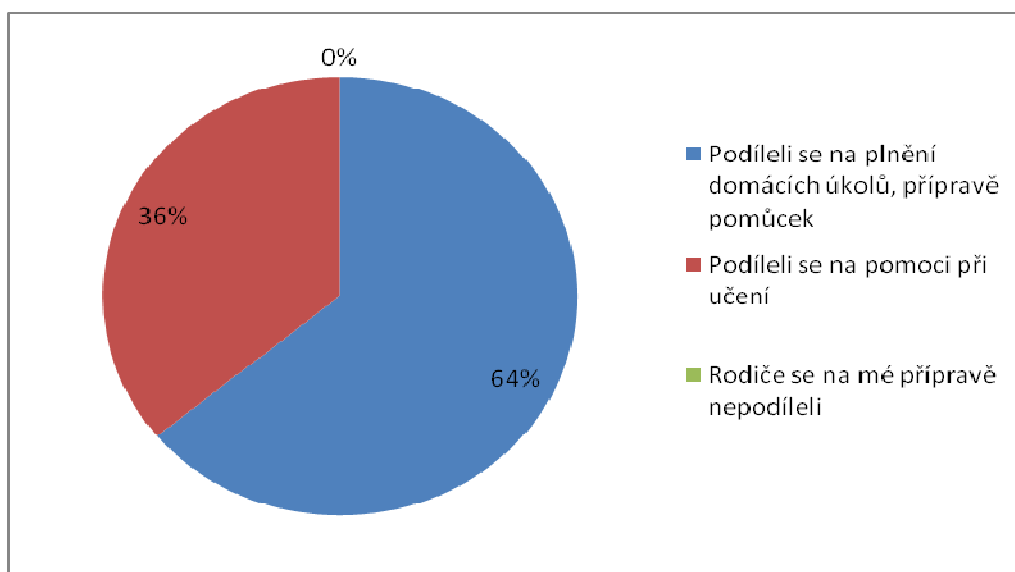
Pomoc rodičů při plnění školních povinností na prvním stupni základní školy shodně potvrzuje 86 (77%) respondentů. Odpověď „v dalších letech školní docházky“ uvedlo 10 (9%) respondentů. U varianty „jiná odpověď“ nejčastěji respondenti uváděli, že nejvíce jim byli rodiče nápomocni v první třídě, avšak v dalších letech pracovali samostatně bez pomoci.

Tabulka 10: Pomoc rodičů při plnění školních povinností

Pomoc rodičů při plnění školní povinností		
	Absolutní četnost	Relativní četnost
Podíleli se na plnění domácích úkolů, přípravě pomůcek	72	64%
Podíleli se na pomoci při učení	40	36%
Rodiče se na mé přípravě nepodíleli	0	0%
Celkem	112	100%

Zdroj: Vlastní

Graf 10: Pomoc rodičů při plnění školních povinností

Zdroj: Vlastní

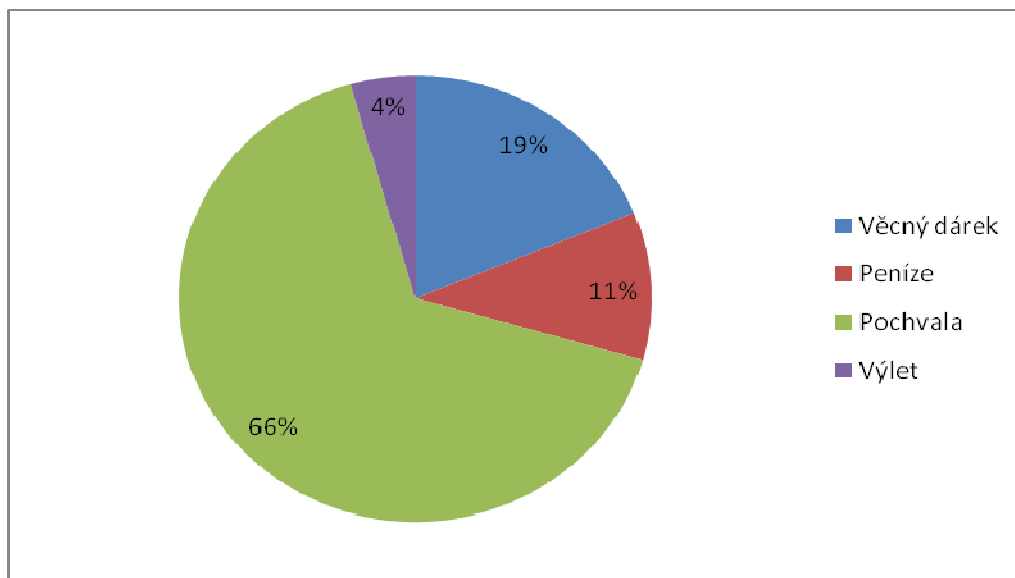
„Jakým způsobem se podíleli rodiče, na Vaší přípravě do školy?“ Odpověď „podíleli se na plnění domácích úkolů a přípravě pomůcek“ shodně potvrzuje 72 (64%) respondentů. 40 (36%) respondentů odpovědělo, že jejich rodiče se podíleli na pomoci při učení. Otázkou však zůstává, zda by byli rodiče na vyšším stupni škol, vůbec schopni, svým dětem pomoci při učení.

Tabulka 11: Druhy odměn za úspěchy ve škole

Druhy odměn za úspěchy ve škole		
	Absolutní četnost	Relativní četnost
Věcný dárek	21	19%
Peníze	12	11%
Pochvala	74	66%
Výlet	5	4%
Celkem	112	100%

Zdroj: Vlastní

Graf 11: Druhy odměn za úspěchy ve škole

Zdroj: Vlastní

Otázka č. 9 měla zmapovat druhy odměn za úspěchy ve škole.

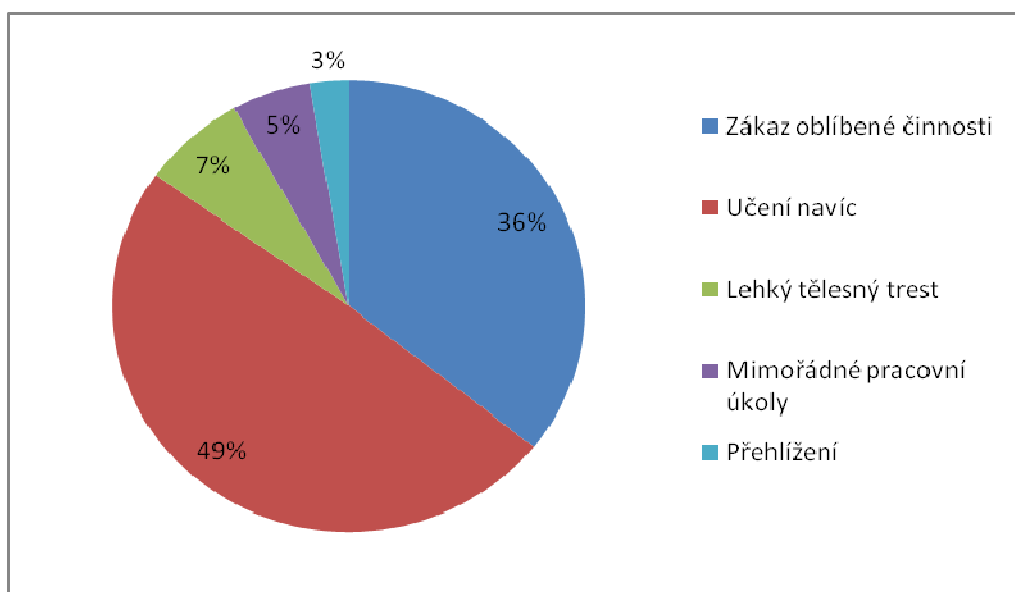
74 (66%) respondentů uvedlo, že rodiče využívali pochvalu. Jako druhou nejčastější odpověď uváděli respondenti ve 21 (19%) případech věcný dárek, peníze uvedlo 12 (11%) respondentů a výlet uvedlo 5 (4%) respondentů.

Tabulka 12: Druhy trestů za neúspěchy ve škole

Druhy trestů za neúspěchy ve škole		
	Absolutní četnost	Relativní četnost
Zákaz oblíbené činnosti	40	36%
Učení navíc	55	49%
Lehký tělesný trest	8	7%
Mimořádné pracovní úkoly	6	5%
Přehlížení	3	3%
Celkem	112	100%

Zdroj: Vlastní

Graf 12: Druhy trestů za neúspěchy ve škole

Zdroj: Vlastní

Nejčastější odpovědí na otázku „Jaké používali Vaši rodiče druhy trestů za neúspěchy ve škole“, bylo učení navíc a to v 55 (49%) případech. „Zákaz oblíbené činnosti“ na tuto variantu odpovědělo 40 (36%) respondentů. „Mimořádné pracovní úkoly“ na tuto variantu odpovědělo 6 (5%) respondentů. 3 (3%) respondenti uvedli variantu „přehlížení“.

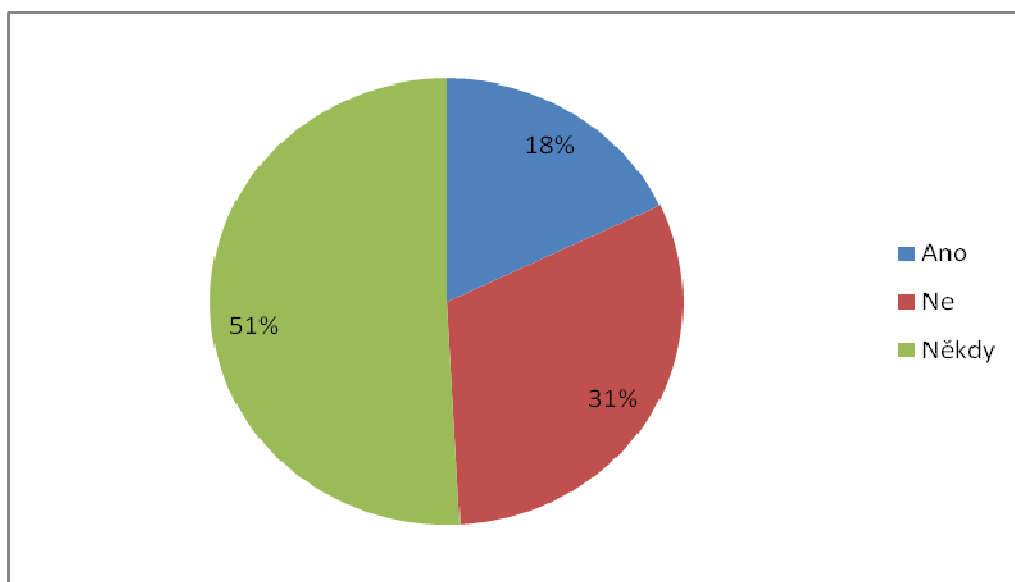

Tabulka 13: Účast rodičů na školních akcích

Účast rodičů na školních akcích		
	Absolutní četnost	Relativní četnost
Ano	20	18%
Ne	35	31%
Někdy	57	51%
Celkem	112	100%

Zdroj: Vlastní

Graf 13: Účast rodičů na školních akcích

Zdroj: Vlastní

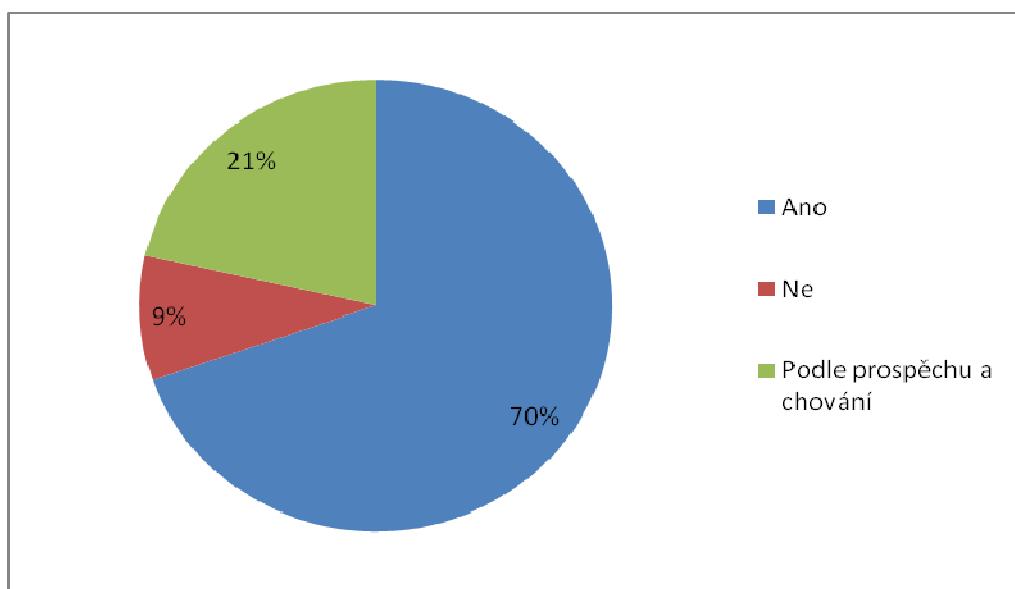
Otázka, zda se rodiče účastnili školních akcí, byla zaměřena na spolupráci rodičů se školou. Respondenti odpovídali, že jejich rodiče se akcí účastnili pouze někdy a to v 57 (51%) případech. Odpověď „ne“ uvedlo 35 (31%) respondentů a odpověď „ano“ uvedlo 20 (18%) respondentů.

Tabulka 14: Účast rodičů na třídních schůzkách

Účast rodičů na třídních schůzkách		
	Absolutní četnost	Relativní četnost
Ano	78	70%
Ne	10	9%
Podle prospěchu a chování	24	21%
Celkem	112	100%

Zdroj: Vlastní

Graf 14: Účast rodičů na třídních schůzkách

Zdroj: Vlastní

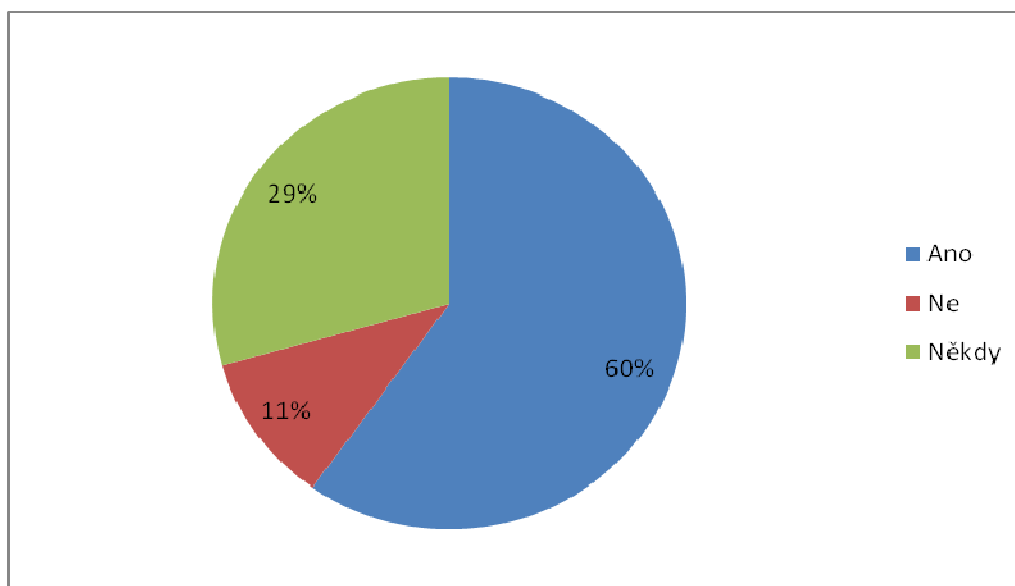
Tato otázka byla také zaměřena na spolupráci rodičů se školou. Pravidelnou účastí rodičů na třídních schůzkách se může pochlubit 78 (78%) rodičů respondentů. Účastí podle prospěchu 24 (21%) respondentů, 10 (9%) respondentů uvedlo, že se jejich rodiče třídních schůzek nezúčastňovalo.

Tabulka 15: Vztah rodičů a školy

Vztah rodičů a školy		
	Absolutní četnost	Relativní četnost
Ano	67	60%
Ne	12	11%
Někdy	33	29%
Celkem	112	100%

Zdroj: Vlastní

Graf 15: Vztah rodičů a školy

Zdroj: Vlastní

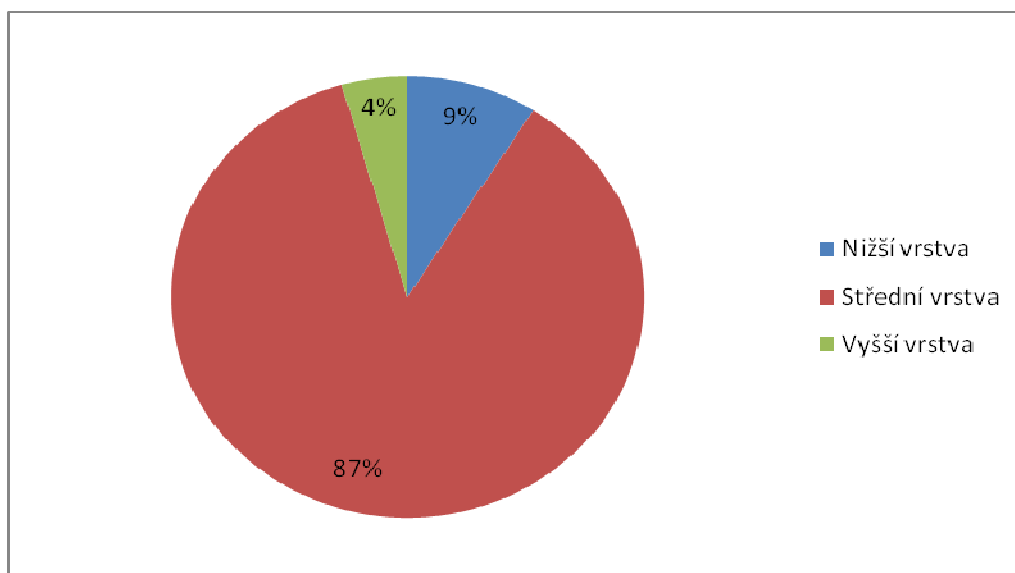
Se spoluprací rodičů se školou souvisí i autorita školy a učitelů. Respondenti na otázku, zda se jejich rodiče vyjadřovali o škole vždy kladně, uváděli variantu „ano“ v 67 (60%) případech, variantu někdy ve 33 (29%) případech a variantu „ne“ ve 12 (11%) případech.

Tabulka 16: Socioekonomický status rodiny v době školní docházky respondentů

Socioekonomický status rodiny v době školní docházky respondentů		
	Absolutní četnost	Relativní četnost
Nižší vrstva	10	9%
Střední vrstva	97	87%
Vyšší vrstva	5	4%
Celkem	112	100%

Zdroj: Vlastní

Tabulka 16: Socioekonomický status rodiny v době školní docházky respondentů

Zdroj: Vlastní

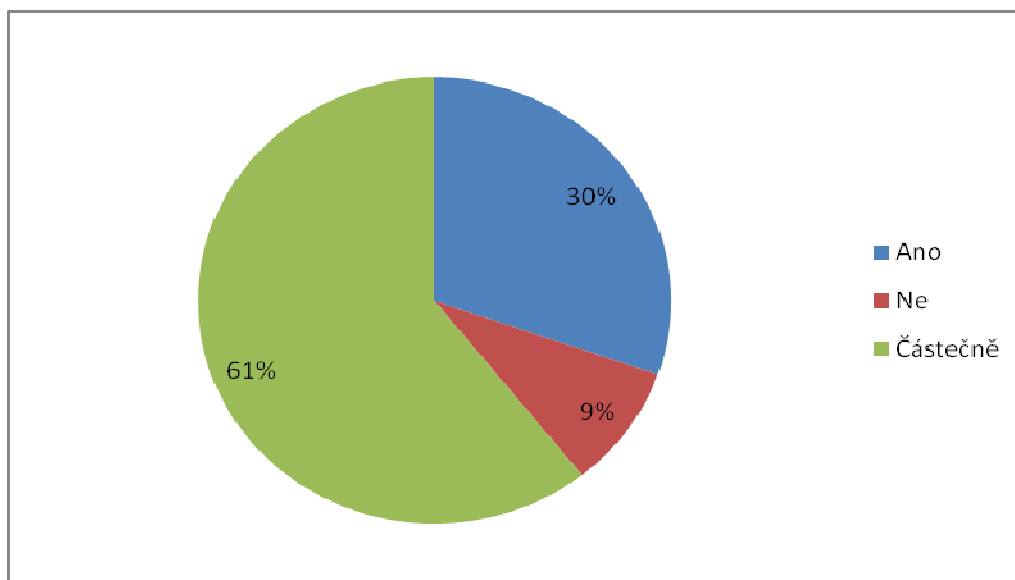
Pokud se týká socioekonomického statusu rodiny, zařadilo by svou rodinu 10 (9%) respondentů k nižší vrstvě, 97 (87%) respondentů by svou rodinu zařadilo ke střední vrstvě a 5 (4%) respondentů, by se zařadilo k vyšší vrstvě.

Tabulka 17: Podmínky ke studiu respondentů v době primárního a sekundárního vzdělávání

Podmínky ke studiu respondentů v době primárního a sekundárního studia		
	Absolutní četnost	Relativní četnost
Ano	34	30%
Ne	10	9%
Částečně	68	61%
Celkem	112	100%

Zdroj: Vlastní

Graf 17: Podmínky ke studiu respondentů v době primárního a sekundárního vzdělávání

Zdroj: Vlastní

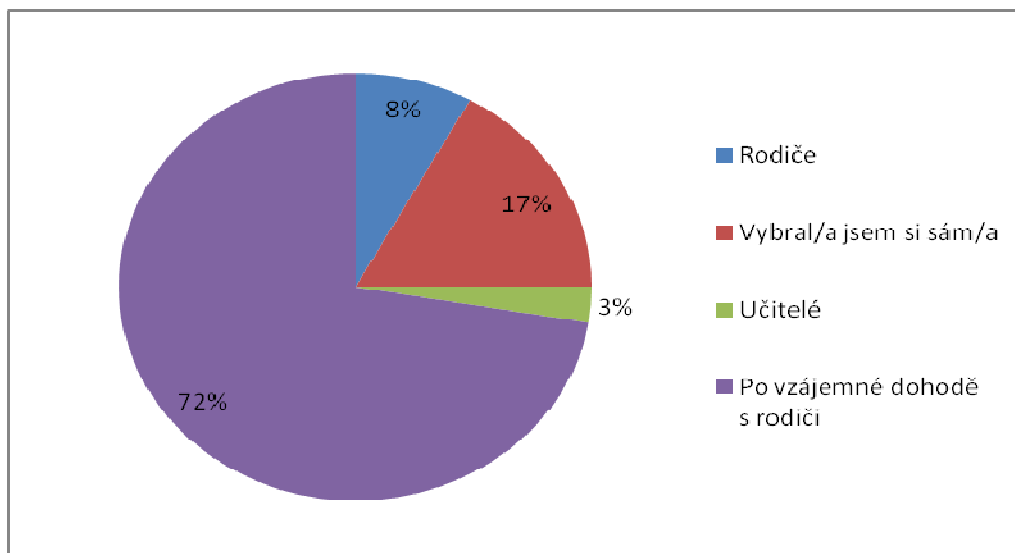
Na otázku, zda podmínky ke studiu a to v době primárního a sekundárního vzdělávání byly vždy vyhovující, převládala odpověď vyhovující „částečně“ a to v 68 (61%) případech. 34 (30%) respondentů uvedlo, že jejich podmínky byly vyhovující. 10 (9%) respondentů uvedlo nevhovující podmínky.

Tabulka 18: Pomoc při výběru střední školy

Pomoc při výběru střední školy		
	Absolutní četnost	Relativní četnost
Rodiče	9	8%
Vybral/a jsem si sám/a	19	17%
Učitelé	3	3%
Po vzájemné dohodě s rodiči	81	72%
Celkem	112	100%

Zdroj: Vlastní

Graf 18: Pomoc při výběru střední školy

Zdroj: Vlastní

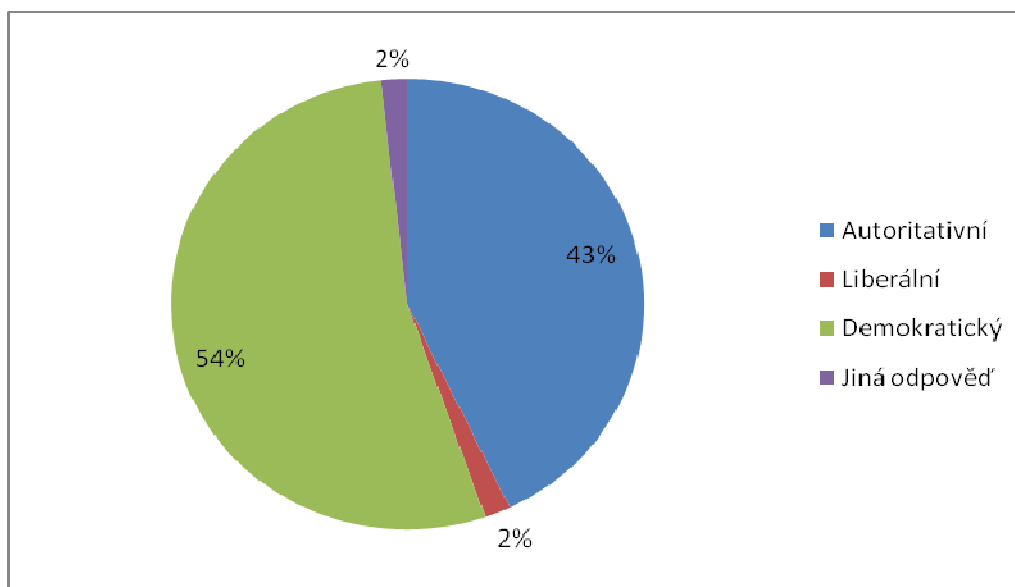
Pomoc s výběrem střední školy, zde respondenti uvádějí jako nejčastější odpověď „po vzájemné dohodě s rodiči“ 81 (72%). Výběr provedli pouze rodiče, uvedlo 9 (8%) respondentů. Pomoc ze strany učitelů uvedli 3 (3%) respondenti.

Tabulka 19: Styl výchovy rodičů

Styl výchovy rodičů		
	Absolutní četnost	Relativní četnost
Autoritativní	48	43%
Liberální	2	2%
Demokratický	60	53%
Jiná odpověď	2	2%
Celkem	112	100%

Zdroj: Vlastní

Graf 19: Styl výchovy rodičů

Zdroj: Vlastní

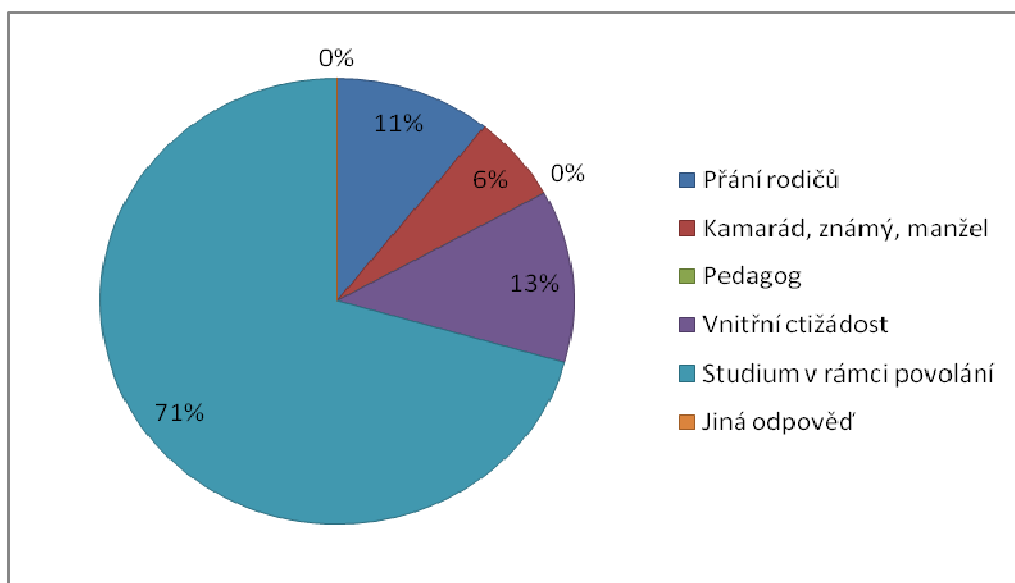
V případě otázky č. 17 měli dotazovaní uvést, jak by charakterizovali styl výchovy, který vůči nim, uplatňovali jejich rodiče. Nejvíce dotazovaných označilo variantu „demokratický styl“ 60 (50%). Autoritativní styl uvedlo 48 (43%) dotazovaných. Ve volné odpovědi se vyjádřili pouze 2 (2%) dotazovaní, kteří uvedli řemen a rákosku, což nasvědčuje výchově silně autoritativní. Liberální styl výchovy uvedli pouze 2 (2%) dotazovaní.

Tabulka 20: Motivace ke studiu na VŠ

Motivace ke studiu na VŠ		
	Absolutní četnost	Relativní četnost
Přání rodičů	12	11%
Kamarád, známý, manžel	7	6%
Pedagog	0	0%
Vnitřní ctižádost	14	13%
Studium v rámci povolání	79	71%
Jiná odpověď	0	0%
Celkem	112	100%

Zdroj: Vlastní

Graf 20: Motivace ke studiu na VŠ

Zdroj: Vlastní

Za povšimnutí určitě stojí motivace ke studiu vysoké školy. Studium v rámci povolání tuto odpověď uvedlo 79 (71%) respondentů. Vnitřní ctižádost uvedlo 14 (13%) respondentů. Přání rodičů uvedlo 12 (11%) respondentů. Kamarád, známý, manžel uvedlo 7 (6%) respondentů.

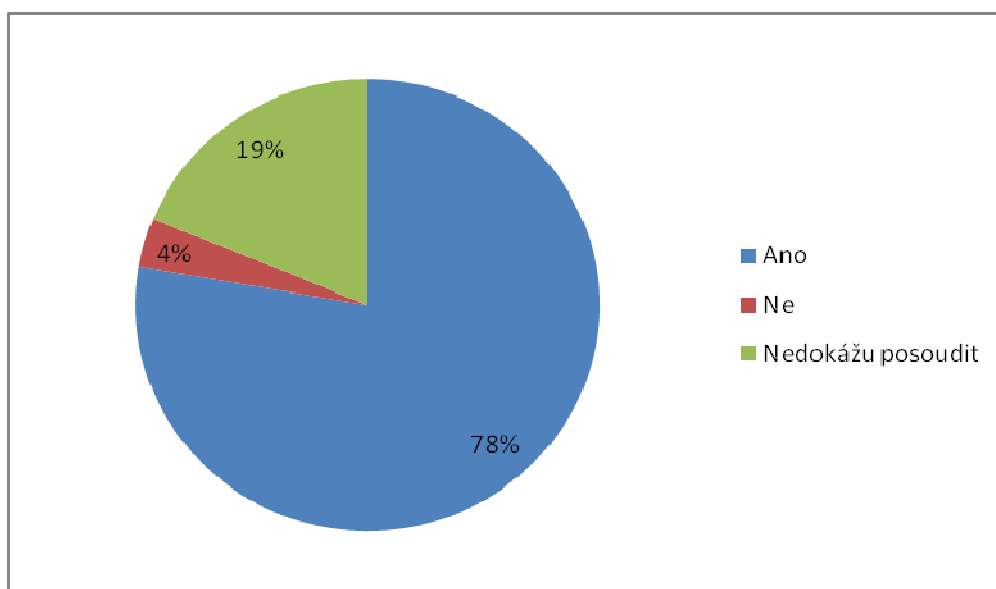

Tabulka 21: Celoživotní vzdělávání a jeho vliv na zvyšující se počet studujících na VŠ

Celoživotní vzdělávání a jeho vliv na zvyšující se počet studujících na VŠ		
	Absolutní četnost	Relativní četnost
Ano	87	78%
Ne	4	4%
Nedokážu posoudit	21	19%
Celkem	112	100%

Zdroj: Vlastní

Graf 21: Celoživotní vzdělávání a jeho vliv na zvyšující se počet studujících na VŠ

Zdroj: Vlastní

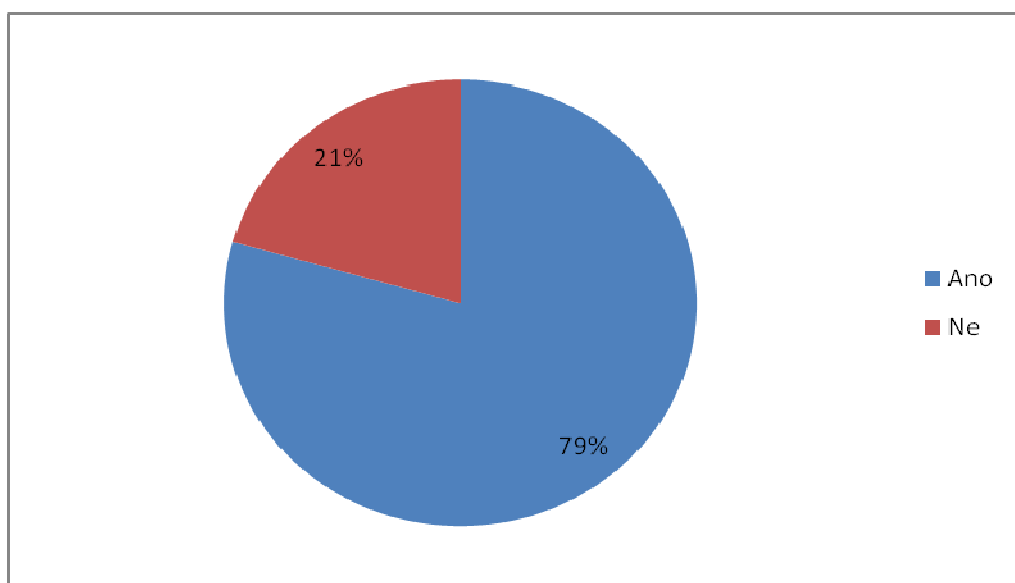
Domníváte se, že v rámci trendu celoživotního vzdělávání přibývá studujících na VŠ? Na tuto otázku odpovědělo „ano“ 87 (78%) respondentů. Variantu „ne“ uvedli 4 (4%) respondenti. Variantu „nedokážu posoudit“ uvedlo 21 (19%) respondentů.

Tabulka 22: Zájem o studium

Zájem o studium		
	Absolutní četnost	Relativní četnost
Ano	89	79%
Ne	23	21%
Celkem	112	100%

Zdroj: Vlastní

Graf 22: Zájem o studium

Zdroj: Vlastní

Studium vysoké školy bavilo 89 (79%) respondentů. 23 (21%) respondentů studium vysoké školy nebavilo.

4.6 Ověřování platnosti předpokladů

Na základě analyzovaných dat konstatuji následující:

PP 1

Předpokládám, že středoškolské vzdělání u rodičů respondentů bude převládat.

V průzkumném vzorku bylo zaznamenáno, že u otců, ale také u matek převládalo středoškolské vzdělání. Matka byla ve 35 (31%) případech vyučena, středoškolské vzdělání dosáhlo 62 (55%) matek a vyšší odborné vzdělání dosáhla 1 (1%) matka, vysokoškolské vzdělání mělo 14 (13%) matek. Jiná situace, panovala u otců. Vyučeno bylo 16 (14%) otců. Středoškolské vzdělání mělo 69 (62%) otců. Vysokoškolské vzdělání dosáhlo 27 (24%) otců.

Můžeme tedy konstatovat platnost PP1.

PP 2

V rodinách respondentů bude hodnota vzdělání, jako významná veličina převažovat.

Pokud máme zkoumat vliv rodičů na vzdělání dětí, je potřeba vědět jakou hodnotu má vzdělání v rodině. Rodiče by měli své děti dostatečně motivovat. Určitou roli v dalším vzdělávání hraje také přání mladého člověka možnosti a schopnosti jedince, ale často se zde uplatňuje také očekávání rodičů.

V průzkumném vzorku hodnota v rodině jako významná veličina převažovala v 92 (82 %) případech. **Můžeme tedy konstatovat platnost PP2.**

PP 3

Předpokládám, že pomoc rodičů při plnění školních povinností bude vyšší na prvním stupni ZŠ, než v dalších letech školní docházky.

Pomoc při plnění školních povinností na prvním stupni základní školy, shodně potvrzuje 86 (77%) respondentů. Pokud se zaměříme na další léta školní docházky, zjistíme, že respondenti pracovali samostatně bez pomoci rodičů. Dotazovaní se také shodují v odpovědi, že rodiče se podíleli hlavně na plnění domácích úkolů a přípravě pomůcek. Pouze 40 (36%) respondentů

odpovědělo, že jim rodiče pomáhali při učení. Zůstává však otázka, zda by byli rodiče schopni pomoc svým dětem v učení i ve vyšších ročnících. Je potřeba také zmínit odměny a tresty za úspěchy a neúspěchy ve škole. Pokud se týká odměn za úspěchy ve škole 74 (66%) respondentů uvedlo pochvalu. Mezi tresty jako nejčastější odpověď respondenti uváděli „učení navíc“ 55 (49%).

Můžeme tedy konstatovat platnost PP3.

PP 4

Většina respondentů se bude řadit do střední vrstvy.

Pokud se týká socioekonomického statusu rodiny, zařadilo by svou rodinu 10 (9 %) respondentů k nižší vrstvě, 97 (87%) respondentů by zařadilo svou rodinu k střední vrstvě a 5 (4%) respondentů k vyšší vrstvě. Do vzdělání dětí mohou rodiče investovat pouze omezené množství zdrojů, kterými disponují. Samozřejmě jestliže je v rodině více dětí, zdroje budou rozdělené a materiální podpora bude menší. K otázce socioekonomického statusu rodiny patří otázka zaměřena na podmínky ke studiu. Zde se respondenti shodují na odpovědi, že podmínky byly vyhovující pouze částečně a to v 68 (61%) případech. 34 (30%) respondentů uvedlo, že jejich podmínky byly vyhovující. Nevyhovující podmínky uvedlo 10 (9%) respondentů. **Můžeme tedy konstatovat platnost PP4.**

PP 5

Předpokládám, že spolupráce mezi rodiči a školou, probíhala většinou účastí na třídních schůzkách.

Každý z rodičů by měl pozitivně ovlivňovat školní docházku dítěte. Důležité je cílené působení rodičů na dítě, snaha o vytvoření pozitivního postoje ke vzdělání. Nezbytná je součinnost rodičů a učitelů, tedy vzájemný vztah rodičů a školy. Účast rodičů na školních akcích, zde respondenti odpovídali v 57 (51%) případech, že jejich rodiče se účastnili školních akcí pouze někdy. Školních akcí se rodiče nezúčastňovali nikdy ve 35 (31%) případech. Variantu „ano“ uvedlo 20 (18%) respondentů. Spolupráce školy s rodiči je jednou z možností, jak zefektivnit výuku a zlepšit studijní výsledky žáků. Pravidelnou účastí rodičů na třídních schůzkách se může pochlubit

78 (78%) rodičů respondentů. Účastí podle prospěchu 24 (21%) rodičů respondentů, třídních schůzek se neúčastňovalo 10 (9%) rodičů respondentů.

Můžeme tedy konstatovat platnost PP5. Autorita školy a učitelů úzce souvisí se spoluprací rodičů se školou. Kladný vztah ke škole vyjádřilo 67 (60%) respondentů, záporný vztah vyjádřilo 12 (11%) respondentů.

PP 6

Předpokládám, že hlavní motivací pro studium na vysoké škole byli rodiče.

Dalším aspektem je pomoc při výběru střední školy našich respondentů. Nejčastější odpověď byla, že výběr střední školy probíhal po vzájemné dohodě s rodiči 81 (72%) respondentů. Výběr provedli pouze rodiče, uvedlo 9 (8%) respondentů. Pomoc učitelů uvedli 3 (3%) respondenti.

Motivace ke studiu vysoké školy. Z teorie vyplývá, že na dosažené vzdělání dítěte mají právě rodiče a jejich dosažené vzdělání významný vliv. To se v průzkumu nepotvrdilo. V průzkumném vzorku shodně respondenti uvedli, že hlavní motivací bylo studium vysoké školy v rámci zaměstnání. Tuto odpověď, uvedlo 79 (71%) respondentů. Vnitřní ctižádost uvedlo 14 (13%) respondentů, 7 (6%) respondentů uvedlo, že jejich motivací byl kamarád, známý nebo manžel. Vysvětlením může být skutečnost, že v posledních letech se rozvíjí trend celoživotního vzdělávání a také se rozvíjí nové možnosti studia. Daleko rychleji také roste počet oborů, které lze studovat. Dnešní možnosti nejsou srovnatelné s možnostmi před dvaceti lety. Rozšířil se počet vysokých škol. Studium se stává dostupnějším i v menších městech. Mezi otázky průzkumu také patřila otázka, zda v rámci trendu celoživotního vzdělávání přibývá studujících na VŠ. 87 (79%) respondentů uvedlo, že počet studujících přibývá. 21 (19%) respondentů uvedlo, že tuto skutečnost nedokážou posoudit. Konkurenční atmosféra ve společnosti vyvíjí tlak na vzdělání a potřebnou kvalifikaci. Úspěch ve své profesi znamená neustálé vzdělávání. Trend studia vysoké školy také rozběhly legislativní změny. Zde nalzáme vysvětlení velkého počtu studujících kombinovanou formou při zaměstnání. V našem průzkumném vzorku kombinovanou formou studovalo 79 (71%) respondentů.

Platnosť PP6 se nepotvrdila. Respondenti se shodli na tom, že je studium na vysokej škole bavilo.

ZÁVĚR

Rodina má nezastupitelnou úlohu ve vývoji dítěte, je hlavním vzorem pro to, jak bude jedinec přistupovat nejen sám k sobě, ale i ke společnosti jako celku. Dítě v rodině získává zajímavé podněty, které mohou zásadně ovlivnit jeho další život. Ovšem vliv rodiny na další vzdělávací dráhu dětí se působením společnosti mění.

Cílem této práce bylo zjistit, jakou měrou se rodinné prostředí, a zejména pak vzdělání rodičů podílí na volbě dalšího vzdělávání dětí. Pomocí dotazníkového šetření zjistit osobní zkušenosti respondentů. K tomuto jsem si stanovila šest předpokladů, jejichž platnost jsem ověřovala.

Z průzkumu bylo zjištěno, že rodiče, ačkoliv sami nemají vysokoškolské vzdělání, si přejí, aby se jejich děti měly lépe. Hodnota vzdělání v rodině, jako významná veličina převažovala. Přípravu do školy nechávají rodiče z velké části na dětech samotných a to hlavně v dalších letech školní docházky. Rodiče tedy nejsou těmi hlavními, kteří vedou děti k dobrým výsledkům. Podstatné je také nadání a vlastní ctižádost, které jim pomohly, ke školním úspěchům. Socioekonomická situace v rodině bezesporu patří k dalším hlavním činitelům, které zásadním způsobem ovlivňují možnosti dalšího vzdělávání dětí. Většina dotazovaných se řadila ke střední vrstvě. Podmínky ke studiu vyhovovaly dotazovaným ve většině případů pouze částečně. Rodiče respondentů se školou nijak zvlášť nespolupracovali. Ve většině případů se rodiče zúčastňovali třídních schůzek. Školních akcí se rodiče respondentů zúčastňovali pouze někdy.

Předpoklad, že dosažené vzdělání rodičů má významný vliv na vzdělání dítěte se v průzkumu nepotvrdil. Bylo zjištěno, že u otců, ale také u matek převládalo středoškolské vzdělání a přesto všichni respondenti dosáhli vysokoškolského vzdělání. Objasněním této skutečnosti může být rychle rozvíjející se trend celoživotního vzdělávání. Vzdělání rodičů přestává být pro děti podstatným faktorem v dosaženém vzdělání. Děti si začínají dříve, či později uvědomovat, že vyššího ekonomického a společenského postavení dosáhnou právě vyšší kvalifikací a tu jim zabezpečí právě vyšší vzdělání.

Vzdělání napomáhá jedincům v současném rychle se měnícím světě, podporuje tvorbu vlastních názorů a zvyšuje kvalitu života. Větší polovina respondentů studovala kombinovanou formou při zaměstnání a studium vysoké školy je bavilo. Fakt, že respondenty studium vysoké školy bavilo lze přisuzovat tomu, že jde o specializované studium, kde se student zabývá úzkou oblastí disciplín, jež jsou spojeny s okruhem, který studenta zajímá. Chut' studovat lze zpozorovat i v tom, že jedinec přichází do prostředí, kde se setkává s lidmi, kteří mají podobné zájmy. Úspěchy, které během studia dosahují, si více uvědomují a váží si jich. K rozhodnutí a motivaci respondentů studovat v dospělém věku určitě přispěla skutečnost, že, kdo chce uspět a uplatnit se ve své profesi musí si své vzdělání zvyšovat. V současné době požaduje vysokoškolské vzdělání více zaměstnavatelů a to z důvodů legislativních změn. V dnešní době se motivací stává životní situace, do které se lidé dostávají. Mnozí ve svých oborech již nenalézají uplatnění a pak nezbývá než se začít rekvalifikovat a vzdělávat.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

Česká literatura:

- ČÁP, J. *Psychologie výchovy a vyučování*. 1. vyd. Praha : UK – Karolinum, 1993. ISBN 80-7066-534-3.
- GIDDENS, A. *Sociologie*. 1. vyd. Praha : Argo, 2005. ISBN 80-7203-124-4.
- HARTL, P. *Psychologický slovník*. 2. vyd. Praha : Česká Typografie a.s., 1994. ISBN 80-90 15 49-0-5.
- HAVLÍK, R., KOŤA, J. *Sociologie výchovy a školy*. 1. vyd. Praha : Portál, 2002. ISBN 80-7178-635-7.
- HELUS, Z. *Sociální psychologie pro pedagogy*. 1. vyd. Praha : Grada, 2007. ISBN 978-80-247-1168-3.
- JANDOUREK, J. *Sociologický slovník*. 1. vyd. Praha : Portál, 2001. ISBN 80-7178-535-0
- JŮVA, V., JŮVA, V. *Stručné dějiny pedagogiky*. 6. rozšířené vyd. Brno : Paido, 2007. ISBN 978-80-7315-151-5.
- KATRŇÁK, T. *Odsouzení k manuální práci: vzdělanostní reprodukce v České republice*. Praha : Slon 2004. ISBN 80-86429-29-6.
- KELLER, J. *Úvod do sociologie*. 5. vyd. Praha : Slon, 2008. ISBN 978-80-86429-39-7.
- KELLER, J., TVRDÝ, L. *Vzdělanostní společnost? Chrám, výtah a pojišťovna*. 11. vyd. Praha : Sociologické nakladatelství 2008. ISBN 978-80-86429-78-6.
- KLUGEROVÁ, J., PRÁZOVÁ, I., VACÍNOVÁ, T. *Jak vypracovat bakalářskou, diplomovou, rigorózní a disertační práci*. 3. vyd. Praha : Univerzita Jana Amose Komenského Praha, 2010. ISBN 978-80-7452-004-4.
- KRAUS, B. *Základy sociální pedagogiky*. 1. vyd. Praha : Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-383-3.
- KRAUS, B., POLÁČKOVÁ, V. *Člověk-prostředí-výchova*. 1. vyd. Brno : Paido, 2001. ISBN 80-7315-004-2.
- LANGMEIER, J., KREJČÍŘOVÁ, D. *Vývojová psychologie*. 2. aktual. vyd. Praha : Grada, 2006. ISBN 80-7169-195-X.
- MATĚJČEK, Z.: *Rodiče a děti*. 2. vyd. Praha : Avicenum, 1989. ISBN 08-056-89
- MATĚJČEK, Z. *O rodině vlastní, nevlastní a náhradní*. 1. vyd. Praha : Portál 1994. ISBN 80-85282-83-6.
- MATĚJŮ, P., VEČERNÍK, J. *Zpráva o vývoji české společnosti 1989-1998*. 1. vyd. Praha : Academia, 1998. ISBN 80-200-0703-2.

MATOUŠEK, O. *Rodina jako instituce a vztahová síť*. 2. vyd. Praha : Sociologické nakladatelství, 1997. ISBN 80-85850-24-9.

MOŽNÝ, I. *Rodina a společnost*. Praha : Slon, 2006. ISBN 80-86429-58-X.

MOŽNÝ, I. *Sociologie rodiny*. 1. vyd. Praha : Slon, 1999. ISBN 80-85850-75-3.

MOŽNÝ, I. *Moderní rodina (mýty a skutečnosti)*. 1. vyd. Brno : Blok 1990. ISBN 80-7029-018-8.

NAKONEČNÝ, M. *Psychologie osobnosti*. 1. vyd. Praha : Academia, 1995. ISBN 80-200-0525-0.

PALÁN, Z., LANGER, T. *Základy andragogiky*. 1. vyd. Praha : UJAK, 2008. ISBN 978-80-86723-58-7.

PLHÁKOVÁ, A. *Učebnice obecné psychologie*. 1. vyd. Praha : Academia, 2004. ISBN 978-80-200-1499-3.

RABUŠICOVÁ, M., ŠEĐOVÁ, K., TRNKOVÁ, K., ČIHÁČEK, V. *Škola a /versus/ rodina*. 1. vyd. Brno : Masarykova univerzita v Brně. 2004. ISBN 80-210-3598-6.

SINGLY, F. *Sociologie současné rodiny*. 1.vyd. Praha : Portál, 1999. ISBN 80-7178-249-1.

VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie I. : Dětství a dospívání*. 1. vyd. Praha : Karolinum, 2005. ISBN 80-246-0956-8.

Národní program rozvoje vzdělávání v České republice – Bílá kniha. PRAHA : Tauris, 2001. ISBN 80-211-0372-8.

Reforma školství v České republice. PRAHA : Člověk v tísni, 2006

Zahraniční literatura:

CARVALHO, M. E. *Rethinking family – school relations: a critique of parental involvement in schooling*. 2. vyd. London : Lawrence Erlbaum Associates, Inc., Publishers, 2001. ISBN 0-8058-3496-6.

LAREAU, A. *Home advantage: Social Class and Parental Intervention in Elementary Education*. 2. vyd. Lanham, Md. : Rowman & Littlefield Publishers, 2000. ISBN 0-7425-0145-4 2000.

Internetové odkazy:

Organizace vzdělávací soustavy ČR 2008/09. [online]. [cit. 2011-08-31]. Dostupné z:WWW:<http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice/documents/eurybase/eurybase_full_reports/CZ_CS.pdf>

SEZNAM TABULEK A GRAFŮ

Seznam tabulek

Tabulka 1: Struktura respondentů z hlediska pohlaví

Tabulka 2: Struktura respondentů z hlediska věku

Tabulka 3: Forma studia vysoké školy

Tabulka 4: Forma studia vysoké školy ženy a muži

Tabulka 5: Zaměstnání respondentů

Tabulka 6: Nejvyšší dosažené vzdělání matky respondentů

Tabulka 7: Nevyšší dosažené vzdělání otců respondentů

Tabulka 8: Hodnota vzdělání v rodině

Tabulka 9: Časové rozmezí pomoci rodičů při plnění školních povinností

Tabulka 10: Pomoc rodičů při plnění školních povinností

Tabulka 11: Druhy odměn za úspěchy ve škole

Tabulka 12: Druhy trestů za neúspěchy ve škole

Tabulka 13: Účast rodičů na školních akcích

Tabulka 14: Účast rodičů na třídních schůzkách

Tabulka 15: Vztah rodičů a školy

Tabulka 16: Socioekonomický status rodiny v době školní docházky respondentů

Tabulka 17: Podmínky ke studiu respondentů v době primárního a sekundárního vzdělávání

Tabulka 18: Pomoc při výběru střední školy

Tabulka 19: Styl výchovy rodičů

Tabulka 20: Motivace ke studiu na VŠ

Tabulka 21: Celoživotní vzdělávání a jeho vliv na zvyšující se počet studujících na VŠ

Tabulka 22: Zájem o studium

Seznam grafů

Graf 1: Struktura respondentů z hlediska pohlaví

Graf 2: Struktura respondentů z hlediska věku

Graf 3: Forma studia vysoké školy

Graf 4: Forma studia vysoké školy ženy a muži

Graf 5: Zaměstnání respondentů

Graf 6: Nejvyšší dosažené vzdělání matky respondentů

Graf 7: Nevyšší dosažené vzdělání otců respondentů

Graf 8: Hodnota vzdělání v rodině

Graf 9: Časové rozmezí pomoci rodičů při plnění školních povinností

Graf 10: Pomoc rodičů při plnění školních povinností

Graf 11: Druhy odměn za úspěchy ve škole

Graf 12: Druhy trestů za neúspěchy ve škole

Graf 13: Účast rodičů na školních akcích

Graf 14: Účast rodičů na třídních schůzkách

Graf 15: Vztah rodičů a školy

Graf 16: Socioekonomický status rodiny v době školní docházky respondentů

Graf 17: Podmínky ke studiu respondentů v době primárního a sekundárního vzdělávání

Graf 18: Pomoc při výběru střední školy

Graf 19: Styl výchovy rodičů

Graf 20: Motivace ke studiu na VŠ

Graf 21: Celoživotní vzdělávání a jeho vliv na zvyšující se počet studujících na VŠ

Graf 22: Zájem o studium

SEZNAM PŘÍLOH

PŘÍLOHA A – DOTAZNÍK.....	I
---------------------------	---

PŘÍLOHY

Příloha A – Dotazník

Vážená paní, vážený pane,

Prosím Vás o vyplnění dotazníku, jehož údaje budou zpracovány v rámci průzkumu diplomové práce na téma: „Dosažené vzdělání rodičů a jeho vliv na vzdělávání dětí ve městě Orlová.“ Dotazník je anonymní, proto nikde neuvádějte své jméno. Předem Vám za spolupráci a pravdivé zodpovězení otázek děkuji.

Bc. Zdeňka Koběřská

1. **Pohlaví** (prosím zakroužkujte):   a) žena   b) muž

2. **Věk** (prosím vepište):

3. **Jakou formou jste vystudoval (a) vysokou školu** (prosím zakroužkujte nebo vepište):
  - a) Prezenční formou po střední škole
  - b) Kombinovanou formou při zaměstnání
  - c) Jiná odpověď _____

4. **Vaše zaměstnání** (prosím zakroužkujte)
  - a) Nezaměstnaný
  - b) Mateřská dovolená
  - c) Zaměstnání (prosím vepište jaké): _____

5. **Jaké je, či bylo nejvyšší dosažené vzdělání Vašich rodičů?** (prosím zakroužkujte):

Matka	Otec
a) Základní	a) Základní
b) Vyučena	b) Vyučen
c) Středoškolské vzdělání	c) Středoškolské vzdělání
d) Vyšší odborné vzdělání	d) Vyšší odborné vzdělání
e) Vysokoškolské vzdělání	e) Vysokoškolské vzdělání

6. **Mělo „vzdělání“ pro Vaše rodiče významnou hodnotu?** (prosím zakroužkujte):
  - a) Ano
  - b) Ne

7. Kdy, Vám nejčastěji rodiče pomáhali při plnění školních povinností (prosím zakroužkujte):

- a) Na první stupni ZŠ
- b) V dalších letech školní docházky
- c) Jiná odpověď _____

8. Jakým způsobem se podíleli Vaši rodiče na Vaší přípravě do školy? (prosím zakroužkujte):

- a) Podíleli se na plnění domácích úkolů, přípravě pomůcek
- b) Podíleli se na pomoci při učení
- c) Rodiče se na mé přípravě do školy nepodíleli

9. Jaké používali Vaši rodiče druhy odměn za úspěchy ve škole? (prosím zakroužkujte):

- a) Věcný dárek
- b) Peníze
- c) Pochvala
- d) Výlet

10. Jaké používali Vaši rodiče druhy trestů za neúspěchy ve škole? (prosím zakroužkujte):

- a) Zákaz oblíbené činnosti
- b) Učení navíc
- c) Lehký tělesný trest
- d) Mimořádné pracovní úkoly
- e) Přehlížení

11. Účastnili se Vaši rodiče pravidelně školních akcí? (prosím zakroužkujte):

- a) Ano
- b) Ne
- c) Někdy

12. Účastnili se Vaši rodiče třídních schůzek? (prosím zakroužkujte):

- a) Ano
- b) Ne
- c) Podle prospěchu a chování

13. Vyjadřovali se před Vámi rodiče o škole vždy kladně? (prosím zakroužkujte):

- a) Ano
- b) Ne
- c) Někdy

14. Jaký socioekonomický status měla Vaše rodina v době Vaší školní docházky? (prosím zakroužkujte):

- a) Nižší vrstva
- b) Střední vrstva
- c) Vyšší vrstva

15. Měli jste v době svého primárního a sekundárního vzdělávání vždy vyhovující podmínky pro přípravu do školy? (prosím zakroužkujte):

- a) Ano
- b) Ne
- c) Částečně

16. Kdo Vám byl nápomocen při výběru střední školy? (prosím zakroužkujte):

- a) Rodiče
- b) Vybral (a) jsem si sám (a)
- c) Učitelé ZŠ
- d) Po vzájemné dohodě s rodiči

17. Jaký styl výchovy Vaši rodiče preferovali? (prosím zakroužkujte):

- a) Autoritativní
- b) Liberální
- c) Demokratický
- d) Jiná odpověď _____

18. Co Vás motivovalo ke studiu na VŠ? (prosím zakroužkujte nebo vepište):

- a) Přání rodičů
- b) Kamarád, známý, manžel
- c) Pedagog
- d) Vnitřní ctižádost
- e) Studium v rámci povolání
- f) Jiná odpověď _____

19. Domníváte se, že v rámci trendu celoživotního vzdělávání přibývá studujících na VŠ? (prosím zakroužkujte):

- a) Ano
- b) Ne
- c) Nedokážu posoudit

20. Bavilo Vás studovat? (prosím zakroužkujte):

- a) Ano
- b) Ne

BIBLIOGRAFICKÉ ÚDAJE

Jméno autora: Zdeňka Koběřská

Obor: Andragogika

Forma studia: Kombinované studium

Název práce: Dosažené vzdělání rodičů a jeho vliv na vzdělávání dětí ve městě Orlová

Rok: 2012

Počet stran textu bez příloh: 72

Celkový počet stran příloh: 3

Počet titulů české literatury a pramenů: 29

Počet titulů zahraniční literatury a pramenů: 2

Počet internetových zdrojů: 1

Vedoucí práce: Mgr. Ing. Viera Jonsztová